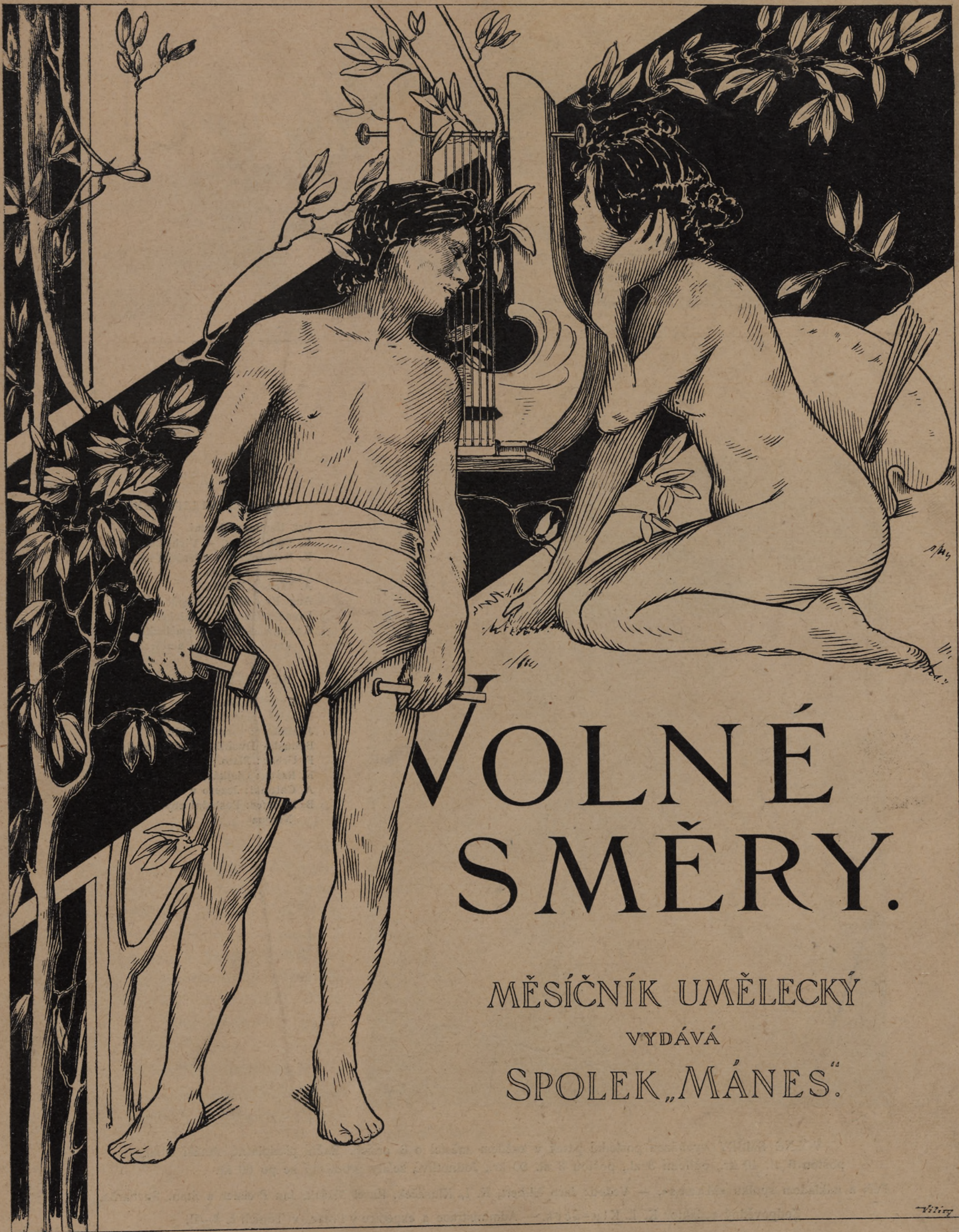

VOLNÉ SMĚRY.

MĚSÍČNÍK UMĚLECKÝ

VYDÁVÁ

SPOLEK „MÁNES“.

OBSAH ČÁSTI LITERÁRNÍ:

Frt. Herites: Zjevení.
K. Egor: Život. — Vichřice.
K. Babánek: Víc nevrátím se již...
V. Otomar: Zkáza.
A. Wenig: Nálada.
Aug. Eug. Mužík: Píseň. — Tulák.
Divadlo a umění scenické.
Kronika. — Zprávy umělecké. — Vý-
stavy. — Soutěže umělecké.

ILLUSTRACE:

B. Knüpfer: Studie.
M. Aleš: Kuneš z Bělovic.
J. Mauder: Vlast truchlící.
Bohuslav Dvořák: Na sklonku jara.
F. Urban: Zlato.
K. Rašek: Olejkář.
A. Chittusi: Jezero v Ermenovillu.
B. Knüpfer: Poslední zbytky Porto
Nerona.

VOLNÉ SMĚRY vycházejí poslední pátek v každém měsíci o 3 arších. Roční předplatné obnáší 6 zl., poštou 6 zl. 40 kr., půlletní 3 zl., poštou 3 zl. 20 kr., Jednotlivé sešity prodávají se po 60 kr.

Péči a nákladem spolku »Manes«. — Vedou: Jaro Hilbert, K. L. Klusáček, Karel Mašek, Jan Preisler a Stan. Sucharda.

Zodpovědný redaktor K. L. Klusáček. — Administrace a expedice v Praze, v Tůních č. 8—II.

Literární příspěvky buďte zasílány na adresu: Karel Mašek, Praha-I. Rudolfovo nábřeží čís. 83.

KVĚTEN

1897

ZJEVENÍ. — DRAMATICKÁ SCÉNA OD FRANT. HERITESA.

Osoby: Paní Johanka Habartová. Její matka. Její muž. Abel Gray (zjevení).

Děj večer, od desíti do dvanácti hodin. Pokoj, v pravo okno, v levo vchod z chodby, vzadu dveře do dalších pokojů. Nábytek elegantní, nikoli přepychem nádherný. Skříň s knihami, piano, klekátko, pohovka, stůl, před nímž sesle, několik jiných seslí. Na stole lampa. U dveří prostředních malý stolek, na němž svícen dvojramenný s dvěma svíčkami.

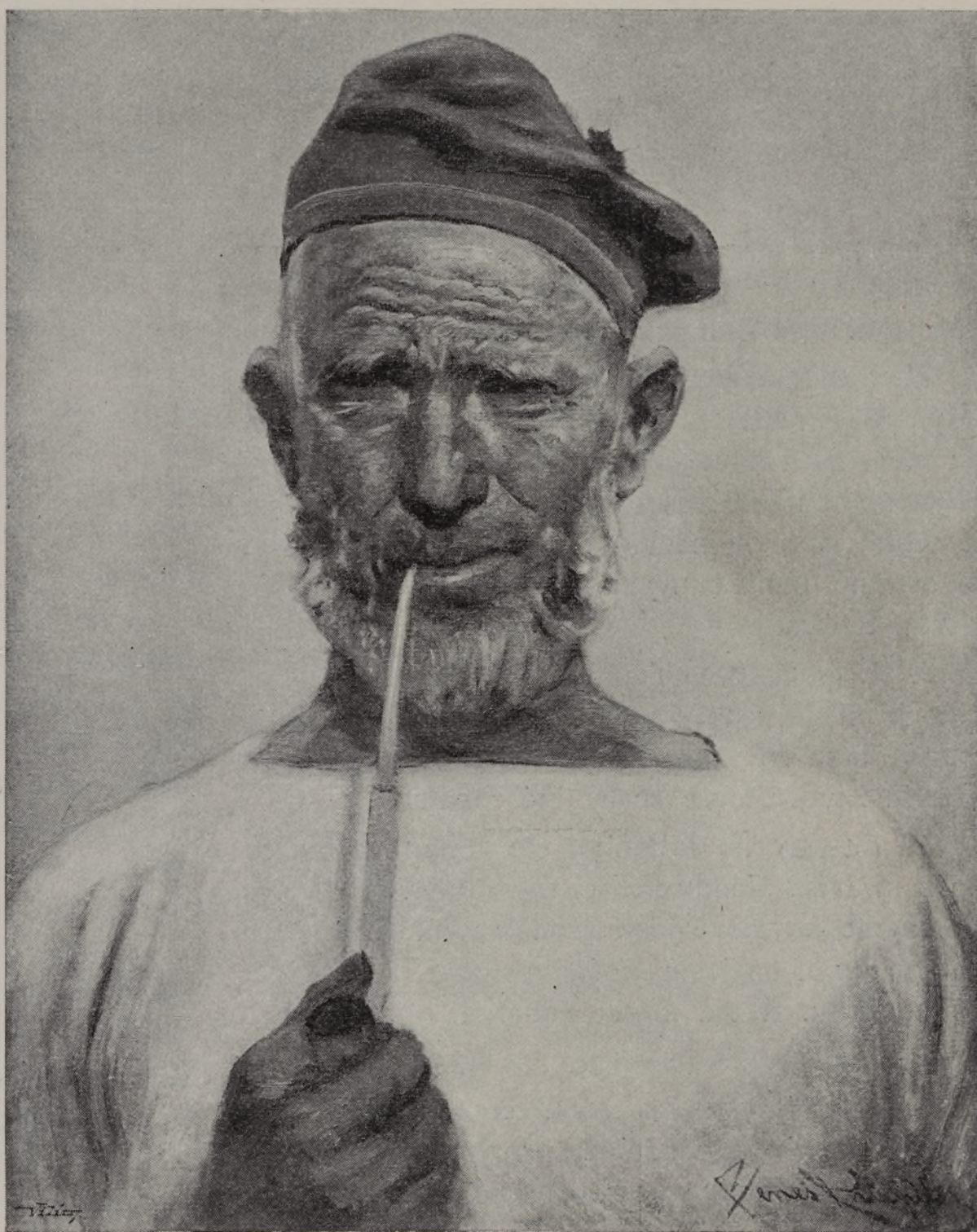
Paní Johanka Habartová.
Její matka.

Matka (seděla na pohovce, vstane a přistupuje k dceři, která stojí u otevřené knihovny, knihu z ní vybírajíc). A teď přijmi mé blahopřání, Johanko, než půjdu spat. Chci být první tvůj gratulant, prvnější nežli tvůj muž (položí dceři ruku na rameno a pak ji obejmě a políbí). Deset let! Deset let budete svoji zítra. (Jde ke stolku, aby rozsvítila světlo.)

J. H. Ano, deset let. (Trpce.) Celá věčnost.

M. Deset let manželství?

J. H. (s povzdechem.) Každý den mého manželství. (Usedla na seslík vedle knihovny.)

BENEŠ KNÜPFER.

STUDIE.

M. (udiveně.) Kterak to myslíš? (Rozsvěcovala ale nerozsvítila; škrtila sirku, ale cestou ke svíče ve vzduchu nechává ji hořet. Hlavu obrátila na dceru.) Divně se vyjadřuješ. (Přistoupí zpět k dceři a bere ji za ruku.) Jako bys byla nešťastná.

J. H. (mlčí.)

M. (ulekaně.) Jakobys byla nešťastná, Johano, ve svém manželství. (Dívá se jí zkoumavě do očí.)

J. H. (mlčí, odvracejíc se.)

M. (pustí dceřinu ruku.) Eh, jdi. Kdyby nás někdo poslouchal, co by si pomyslel. Myslel by, že tomu je tak opravdu. (Snaží se upokojit své rozčilení. S přesvědčením.) Habart je řádný muž. Má příjmy, že může dobře ženu uživit, bez nesnází můžete vyjít. Ve společnosti zaujímá místo vynikající a totéž přenáší se na tebe, jeho paní.

J. H. (s ironií.) A já jsem měla přiměřené věno a také výbavu i s garniturou pro salon (ukazuje posměšně kolem.) Dosti vzájemné shody, abysme se vzali.

M. Nu ano, poměry vzájemné tomu dovovaly.

J. H. A tedy jsme stali se mužem a ženou.

M. Před Bohem i před lidmi.

J. H. Před Bohem i před svou duší.

M. (vážně.) Johanko! Bylo ti dvaadvacet let, když se Habart o tebe ucházel. Ano, dva roky jsi měla za sebou již dvacítku. Starou pannou přece nemohla jsi zůstat? Co jiného, nežli honem tě vdáti, když se naskytla partie. (S výčitkou.) Byl to ostatně náhled nejen náš, tvých rodičů, ale i tvůj, tenkrát.

J. H. (podrážděně.) Tenkrát! Tenkrát! Nemluvila jsem já, mluvilo vychování, názor okolí mluvil také za mne. Já teprve teď sama mohu mluvit. Život otevře zcela jiné rozhledy.

M. (káravě.) Ale Johanko, ale Johanko. Jak to dnes mluvíš? Nemluvila jsi tak nikdy. Ani o poslední mé návštěvě ještě jsi tak nemluvila. Kdy pak to bylo, co jsem posledně byla u vás? Na konec zimy. A teď máme listopad.

J. H. Za tu dobu mnoho se stalo.

M. Přihodilo se něco mezi tebou a Habartem? (S úsměvem.) Snad nějaké nedorozumění. Bože, to znám, bývalo tak časem i mezi mnou a nebožtíkem. (Žertovně.) Přišel mužiček pozdě z hospody? Zabuřel si trochu nad nezdařeným obědem? Pře-

solenou polévkou? Osopil se, když předložen mu účet za nové šaty, nový klobouk?

J. H. (nevrle.) Ó ty mně nerozumíš. Ty mne nedovedeš chápat.

M. (vážně.) Něce se změnilo ve vašem životě společném, Johano?

J. H. V životě našem společném nic se nezměnilo.

M. Nu tak, tedy. Co? Nerozumím opravdu. Co to má znamenat všechno? (Nedůvěřivě kroutí hlavou.) Nikdy jsi přece dosud nestěžovala si, ani mně, své matce, jsi si neposteskla.

J. H. A pravdu řečeno, ani sobě samé.

M. Znepokojuješ mne. Co ti je? Co ti schází? Johanko, řekni.

J. H. (se otřese.) Taková zima je mně.

M. Den byl dnes venku zimomřivý, nevlídný. Zdálo se jakoby celá obloha padala na člověka a měla jej zadusit. A vítr skučel. To profouká i skrze stěny takový severník. Také zde nemáš tuze teplo.

J. H. (zamyšleně otřásajíc se.) Je i zima duše.

M. (starostlivě.) Jen aby vážná nemoc z toho nebyla. Vidíš. A nic jsi nepsala. (Vyčítavě.) Psala jsi vůbec tak málo poslední doby. Tvé dopisy jindy tak četné staly se vzácnými. Ale myslela jsem si: kdo nepíše, nemá co psát. Třeba nic dobrého, také aspoň nic špatného, zlého. A to už je v životě výhoda. (Hladí ji po vlasech.) Děláš mně starost. Děláš mně starost, dítě.

J. H. (smutně.) Jsem opravdu nějak churava. (Rozčileně.) Nervy mám trochu pocuchané. (Konejšivě.) Upokoj se, maminko. Vždyť už je zase lépe. Byl u mne lékař, ačkoli jsem se bránila, Habart ho zavolal. (Vpadne zas v trpký tón, ironicky.) Spočítal údery mého srdce v jedné minutě, přikládal ucho k mým prsoum, jakoby mocí vědy své rozpoznati chtěl co děje se tam v hloubi mé duše. (Se smíchem.) Sice vyslovil se neurčitě, aby se v žádném případě nemohl blamovati, ale předepsal železo a arsenik. (S ironickou vážností.) To mně pomohlo. Začínám prý se již zotavovati. Beru prý zase už na sebe, (úšklebně) z čehož velmi raduje se můj manžel, neboť nemůže vystát hubené ženské.

M. (zamyšleně.) Johanko, mezi tebou a tvým mužem není jak bylo.

J. H. (pevně.) Mezi mnou a mým mužem jest jak bylo. Mezi námi nestalo se nic, nic se nezměnilo. Poměr náš vzájemný jest a zůstal stejný, ani o píď se neposunul z kolejí vyjetých desítiletým společným životem, desítiletým manželstvím.

M. To by také bylo k neuvěření, Johanko. (Zpola káravě.) Teď! Po desíti letech! Ne, věru ani možné. (Důvěrně, sedajíc k dceři.) Z počátku, ano, z počátku jsem měla strach. Manželství jest konečně vždycky sázka. — Ale vše se dobře vyvinulo. Považovala jsem tě v celku za šťastnou.

J. H. Aspoň nešťastnou jsem nebyla. (Sedí zamyšleně a spíše jako k sobě mluví.) Ono vysněné štěstí, které bylo kdysi touhou mé rozvíjející se duše, kterého jsem jako každá dívka tak v šestnácti letech doufala dosíci jednou po boku muže milovaného a navzájem milujícího, tak jak jsem mnoho a mnoho o tom četla a jak jsem krásný román sobě zosnovala — to štěstí lásky, nebylo moje manželství. Nemohla jsem říci, že bych cítila se svrchovaně šťastnou, ale nebyla jsem také nešťastnou.

M. Byla jsi dosti rozumná, abys něco žádala pro sebe zvláštního od života.

J. H. Co poskytuje jen v případech vzácných a řídkých.

M. (pokračuje.) Co hledala jsi snad ve svých dívčích snech, ale co v skutečnosti také nikde jsi nespatořovala kolem sebe.

J. H. (jakoby matku ani neslyšela.) První doby ovšem, jako as každá dívka, když se provdá, i za muže nenáviděného, docela proti své vůli a z přinucení, ty dívčí své sny o lásce a spoluzítí s mužem, chtěla jsem přivést k platnosti v manželství svém. Sama jsem si namlouvala, že muže svého vlastně šíleně miluji, že nikdy s jiným bych nemohla a nechtěla žít, že nyní, když jsme svoji, a do smrti svoji, ta láska, která není mezi námi tak jak by měla býti, musí vyrůst, zroditi se v našich srdcích.

(Pokračuje po krátké pomlčce.) Úspěch tu nebyl. Nemohlo vyklíčiti co nebylo zaseto. Habart ženění považoval za opatření si domácího pořádku, za nic více. Byl tak chytrý, že pevnou rukou urovnal hned od počátku poměry tak, jak si je míti přál ve své domácnosti. Vytknul meze vzájemných práv a povinností mezi sebou a svou ženou a úzkostlivě opřel se tomu, aby stav, do

něhož vstoupil, přivodil jakýchkoli změn v dosavadních jeho názorech a nejen názorech, i zvycích, tak opatrně a s výpočtem šel před se, jež by způsobily mu snad nepříjemnosti.

M. Přec nechtěla jsi a nežádala od svého muže, aby v tobě viděl účel svého života a všechno jiné mimo ženu svou z mysle ztrácel.

J. H. (uraženě.) Ne, to jsem nechtěla. To jsem nežádala věru. Tak nízko nestojím svou duší.

M. Tvůj muž skutečnou svoji bytost neověšoval lživými přívěsky přetvářky a sebezapírání, jež by dříve či později s něho spadnouti musely.

J. H. On se zalíbením pozoroval, kterak i ta moje touha po jakémsi jemu nepochopitelném štěstí, jímž duši svou i jeho jsem chtěla ozářiti, hasla, shasínala.

M. A pak?

J. H. (povzdychne a po přestávce pokračuje.) Pak i já jsem skutečnost přijala tak, jak podávala se mně v přítomnosti a jak pro celou budoucnost v obraze určitém se mně jevila, v rysech nezměnitelných. Manželství naše zkrátka utvářilo se jako tisíce a tisíce jiných manželství naší doby v měšťácké společnosti. Vzájemná dobrá vůle místo lásky i přátelství, a poměrná snášlivost jednoho s druhým při dobrých v celku poměrech materiálních. Co tak otravuje život rodinný v manželstvích ještě četnějších, hlavně tam kde je nedostatek, hádky a spory — a tam kde nedostatek vyrůstají vždycky — hádek a sporů nebylo u nás.

M. Nu tedy, Johanko? Co chceš? (Po krátké pomlčce.) A řeknu ti, Johanko, řeknu co zde schází. Co zde schází. Víš, řeknu to. Děti. Ale vy jste takové moderní manželství. Kdybyste byli měli děti, bylo by jistě se mohlo říci, že pod střechou vaší sídlí i štěstí (mazlivě) a jistě bylo by se usídlilo v pravdě tu v srdci tvém, Johanko — třeba ne ono veliké, kdysi vysněné štěstí, po němž mládí touží.

J. H. A hluboké duše pro vždy touží.

M. (chlácholivě, s přesvědčením.) Ale jistě ono klidné, tiché štěstí — —

J. H. (zamyšleně vpadne.) Snad máš pravdu, matko. Snad máš pravdu.

M. Taková malinká bytost byla by as dovedla plně vyplnit to prázdno v srdci tvém, jež takto bylo a zůstávalo nevyplněné.

J. H. Prázdný, ano prázdný. Nebyla viditelná ta prázdnota nikomu, ani manžel, a tomu nepochybně nejméně. (Náhle vášnivě, prudce spolu s bolestí.) Ale v srdci mém — v mém srdci matko, ó matko! Ve chvílích osamělých v mém srdci — v mém ubohém srdci — otvírala se jako zející rána — ó — (zastírá si tvář, lokty opřena o pelest židle.)

(Po chvíli s povzdechem.) A takový život — vidíš, takový život žila jsem, někdy s tajemným vzdechem, ale bez reptání, den po dni, rok po roce.

M. (chlácholivě, konejšivě.) A tak uplynulo deset let. S boží pomocí uplynulo. Tak nám Bůh dal přečkat deset let. Upokoj se. Utiš. Jsou to jen mraky, které přiletěly.

J. H. (unešena, zádumčivě.) Ano, mraky, mraky, jak venku byly dnes od rána na podzimním nebi.

M. Přiletěly a přeletí. Bude zas dobře, Johanko. Vše se poddá. (Přistoupí ke stolku u dveří a rozsvítí svíce.) Habart snad brzo se již vrátí domů?

J. H. Přichází ve tři čtvrtě na dvanáct. (S posměšnou ironií.) Pravidelně jako ty hodiny. Teprve jest čtvrt.

M. Pro mne čas jít spat. (Nechá stát svíčku rozsvícenou a přistoupivši k dceři, políbí ji. Poznamená křížem čelo dceřino.) Dobrou noc, Johanko. (Bere svíčku.) Jdi také spat a ty chmůry zaplaš.

J. H. Dobrou noc.

M. (se vzdálí prostředními dveřmi.)

Johanka Habartová sama. (Zahleděna do prázdna.) Taková krásná myšlenka letěla s těmi mraky — nenechte ji uletět . . . (S knihou v ruce sedne ke stolu a čte. Uvolnila si vlasy.) Ne, nemohu čísti. (Odstrčí knihu.) Nechápu obsah žádné věty a vše jest mně jedno co čtu. Vidím jen ty řádky, jež pravidelně tak běží jedna za druhou, jak dnové mého života. (Vstane.) Šťastně zas mohu připočísti jeden ku svým letům ubíhajícím. (Upravuje si vlasy k nočnímu účesu. Sedne k pianu a hraje.)

Daleko, daleko,
za mořem, za vodami,
A dále, mnohem dále, mnohem dále — —

(vzdychne.) Srdci mnohem dále . . .
(Přestane hrát.)

(Unášena vzpomínkami.) Takový vážný, nemluvný, a často docela zamlklý. Nelíbil se ani ženám. Těch ostrých rysů, jaké vtiskuje člověku do tváře těžké zaměstnání, mnoho duševního života, hlou-

bavého dumání . . . (Zabořuje se do vzpomínek, usedaje s hlavou opřenou do dlaní.) Sotva několik týdnů jsme se viděli . . . Jak to přišlo? Jak to vše přišlo? (Ztrácí se ve vzpomínkách.) A najednou odešel. Najednou tak odešel. Ó rozuměla jsem. Rozuměla. Rozuměla, jako každému jeho pohledu, každému doteku ruky. Dobře, ano dobře — dobře že odešel . . . Ne, ne, ne, nesmíme se milovat. Svobodná není moje vůle. A přece, a přece — ó —

(Vrhne se na klekátko s rukama sepjatýma.) Ó pane Bože můj! Nevzdaluj se ode mne, Bože můj! Ku pomoci mé vzezři. Kterak projdu, abych nebyla raněna. Kterak prorazím těmi temnotami, jež obkličují a svírají duši mou. Sešli světlo své a pravdu svou. Rozkazuješ vichrům a bouřím — rozkaž těm, jež přes mou duši táhnou. Zvolej: upokoj se! A stane se utišení veliké — —

(Vstane a jde ke stolu.) Půjdu spat. Ach, spat. (Měkce a smutně; shasla lampu sfouknutím.) Snad proto nemohu nalézt spánek, že mne ani nepolíbil aspoň na dobrou noc, než navždy odešel. (Vyruseně, vzrušeně nejvýše.) Na vždy! Na vždy! A nikdy se nevrátí — nikdy — — (přistupuje k oknu.) Co mám dnes od rána tu divnou myšlenku . . . (Zavírá oči.) Černé mraky valí se přede mnou a v nich a z nich tryskají zlaté jiskry, jak hvězdy, a proudí, otáčejí se kolem sebe . . . (Vzkřikne náhle.) Ty se vracíš! Tvůj rozum podlehl srdci a ty se vracíš. Jdeš ke mně, spěcháš ke mně. Mé srdce, moje tušení, má duše mně to praví. Ó ubohé mé srdce, ubohé, ubohé — ubohá moje duše — ó, ó, ó, ubohá, ubohá — — (náhle divoce.) Ó já tě miluji! Ó já tě miluji! Ať mne svět odsoudí a Bůh ať mne zatratí. V mou náruč! Spěj v mou náruč! (Tiše, stále tišeji.) Jsem tvoje. Jsem tvoje. Jsem tvoje. (Mluví, pohlížeje oknem do noci.)

Hlas. Jane!

J. H. (zůstane jako udeřena. Vzpamatuje se.) Halucinace. (Po malé pomlčce tajemně.) Ale byl to jeho hlas. Poznávám jej přece, jeho hlas. To »Džejn« teď zvolal on. Jsem jista, že to »Džejn« zvolal on a nikdo jiný zvolati nemohl, než on.

Hlas. Jenny.

J. H. (otřese se, ustupujíc.) V uších mně to zní jako úpění, jako zvuky svírající bolesti, potlačované vzdorující a nepodávající se vůlí (Vzpamatuje se.) Jsem opravdu chorá. Mám horečku. Hlava mně třesí.

Kuneš z Bělovic
hejtman Záborský

MIKULÁŠ ALEŠ.

KUNEŠ Z BĚTOVIC.

Hlas. Jinnie —

J. H. (chvějíc se ve svrchované úzkosti a spolu v touze.) Jakoby těmi vzlyky věšel se na mne a prosil o spásu, o zachránění — —

Hlas. Jane!

J. H. (zděšeně.) Výkřik utatý rázem, jako poslední slovo, na něž následovati nebude více žádné jiné, žádné další.

(Zjeví se mátoha.)

J. H. Abeli! (Drží se za hlavu, stojí bez pohnutí, upřeně pohlížeje před se.) Vše kmitá se jaksi žlutavě v mých očích, napitých měsíčními paprsky.

(Rysy zjevení staly se zřetelnějšími, určitějšími.)

J. H. (s pronikavým vzkřekem.) Abeli! (Chce vrhnouti se s rozpjatými lokty proti vidině. Ale zarazí se a odskočí zpět.) Jakou to nehybnou máš tvář? (Čím déle se dívá, tím s větší hrůzou.) Jak stuhlé, divné rysy! Bezkrvné tak, jako průsvitné rty . . . A oči — ty tvoje hluboké, horoucí oči — zavřeny, zavřeny — — shasnuty . . . vyhasly . . . (Zjevení bylo znenáhla proměnilo se v podobu mrtvoly.) Abeli! Abeli! Ó, ó, ó, — Abeli — — (Slabounce, slaběji vždy.) Abeli, Abeli, Abeli — —

(Vejde manžel.)

Pan Habart. Jsi zde Johano?

(Žádné odpovědi.)

Habart. Proč ještě nejdeš spat? Proč dávno

už nespíš? (Trochu káravě.) Jaké nápady. Jaké pošetilosti. Ty nikdy zdá se nebudeš už moudrá. (Skorem nevlídně.) A potmě tu dlíš sama. (Náhle jako uchlácholen a chtěje dojem, který slovy svými za to má, že vyvolal, ukonejšiti.) Přinesl jsem ti novinu. Považ si. Ten kapitán — víš co tu vloni byl na prázdninách. Byl také u nás, udělal nám návštěvu. Vždyť se snad pamatuješ. Jak se jen jmenoval?

J. H. (těžce oddychujíc, vyrazí z prsou.) Gray! Abel Gray! Tedy je to pravda!

Habart. Pochybnosti být žádné nemůže. Z Brazílie se pojednou zdvihl na cestu do Evropy. Z Rio Janeiro vyplul. A první den vyplutí — tady je telegram. Loď se potopila.

J. H. (v nejvyšším žalu.) Zahynul?

Habart. Všecko zahynulo, co žilo na lodi. Na poslední myš. Nikdo se nezachránil.

(Vejde matka s rozsvícenými svícemi a osvětlí pokoj. Mátoha zmizela, rozplynula se.)

J. H. (když byla po mizícím zjevení, spínala marně ruce, klesá jako podřatý klas na zem.) Krutě Bůh nechal mne zůstat počestnou ženou . . .

Zvuky neviditelné hudby znějí:

Daleko — daleko — daleko — — —
Do nevidění.
Na neshledání.

ŽIVOT.

Co všecko jmenují Život!

Den ode dne do prázdna civět,
ve víně utápět poslední myšlenku zbankrotělých mozků,
sentimentální žvatlání pohlaví dvou,
strojovou práci a černý kus chleba,
pak všecky zemdlené vášně a pohaslé touhy a sny,
a na konec umírání jmenují: Život.

Ó, přiznejte se, vy všichni, jichž tělo se hýbe a je teplé,
přiznejte se, zda-li žijete ještě?
Či opravdu všecko je Život, v čem nestydla krev?

— Slyšte, mohu se zasmát, neboť jsem učinil radostný
pro sebe nález:

Já ještě žiju!

Ale ne! Jen vichřice žije, která mi pod oknem tančí a rachotí v bubny,
jen Sodom požáry žijí,
jen Výkřiky, ne prosby a modlitby,
jen Hrůza a Hlad a Mor a Šílenství žiji,
protože rdousí nimravý život
a ničí se v sobě, by mohly okamžik nejvíce žít!

K. EGOR.

VICHŘICE.

Buď pozdravena! — Věděl jsem, že přijdeš;
 a čekal jsem s touhou, lačen tvé hrůzy.
 — — Přilétla náhle. — V rámy oken vetkla své dlouhé ruce
 a zaštekla, zavyla, zalkala v současném výkřiku
 do ospalého klidu mé samoty.

Buď pozdravena! hlasatelko velkého žití.
 . . . A vichřice prosila, bych nebyl tak tvrdý a vpustil ji dál.
 . . . Nuž, pojd'!
 Okna pěstí jsem vyrazil
 a v prázdnou noc houkl nadšený pozdrav.
 Vichřice v celu mou vnikla rozbitým oknem
 a na krbu, kde poslední jiskry uhasnout chtěly,
 své dlouhé a studené ruce počala hřátí.
 Hle! I jiskry, v kterých je rovněž zárodek životů velkých,
 tušily u sebe milenku stát;
 vesele tančily na krbu s ní! . . .
 — Jaká to rozkoš viděti radost v setkání dlouho čekajících.
 — — Ó, chci tančiti s nimi!
 — — — — —

Na krbu vyšlehl vysoko plamen,
 vyšlehl do těžkých pavučin,
 do kraje vichřicí vzednutých gobelinů,
 vyšlehl veliký, nádherný a žhavý až v studené lože . . .
 — — — — —

Plameny kolem,
 plameny dole i nade mnou!
 A vichřice uprostřed a já tančím s ní . . .

K. EGOR.

VÍC NEVRÁTÍM SE JIŽ —

Víc nevrátím se již v tu svatou zem,
 kde plný smíchu byl sluneční jas,
 hor na obzorech tichých modrý lem,
 za něž mne dále lákal svůdný hlas,

za pohádkových nocí sbory vil
 tančily v rose vzdychajících trav,
 při svítech hvězd když tajemných jsem snil
 mne skřítků pitvorných lékával dav.

Tu svatou neužiji již více zem,
 já vyhnanec, za modré dálky časů,
 jenž odešel poslušen jejich hlasů.

Mh minulosti roucha její lem
 mi zakryla — jdu v nových zemí klíny,
 kde slunce bledne, nocí jdou jen stíny.

KAREL BABÁNEK.

ZKÁZA. — NAPSAL V. OTOMAR. (POKRAČOVÁNÍ.)

Komu by bylo napadlo, že tím začne cosi, zda román či láska? Rodičům Heleny sotva; věděli, že se zotavím a zas odjedu. Konečně — u nich bylo vše jednoduché, jasné a prosté; kdybychom se měli rádi, byli bychom svoji, oni by nic proti tomu neměli. Ale život byl jim takovou řadou povinností, práce atd., že všechny jiné starosti jim připadaly důležitějšími proti té: koho si vzít. To je beztoho jen zbytečně

rozvlékáno v knihách. Tam je snad útočiště lásky. Ale v praxi je jen chleba — chleba! Dobře to věděli a nechali nás být.

A já si připadal přece již tak starým a rozumným. Jak bych mohl býti tak dětinským a chtěl, aby mně dala přednost Hela před nějakou první láskou? Vím, že nemilovala by maloměstské ty lvy se čerstvě sežehlenými kalhotami; ale toužila třebas po mladém studentíku, jehož cit je vroucí a měkký. Měl jsem ji zbavovat oné illuse první lásky, snad nejkrasší v životě? Měl jsem rušiti svůj klid, který jsem sotva a s těžší nalezl? Měl jsem znovu trpět a neměl jsem ani trochu mít sebe rád?

A tak jsme žili vedle sebe dosti dlouho a jestli nás něco sbližovalo, pak to byl jen zvyk, jen osud, jen slepá hra přírody. Můj pokojík byl v domku na zahradě, kde spal jsem při otevřeném okně ve vůni květin. A bylo mi tak příjemně tam; a spal jsem tak dobře a cítil jsem se již docela zdráv. Toliko v mých snech se vypracovávalo něco, co v bdění jsem ignoroval. Vedl jsem dvojí život; jeden vědomý a střízlivý a druhý na prahu vědomí a plný fantasmie a citu a krásný, ach krásný... ale vždy jsem se vzpamatoval a rozum ujal se vlády nade mnou. »Chci-li být zachráněn«, říkal jsem si, »musím se utéci jen k rozumu; vše ostatní musí jíti pryč.« A byl bych se málem z toho pobláznil.

Ale co bylo nejhorší: v tom hnízdě venkovském jsem se nudil, hrozně nudil. Kdy by toho nebylo, těch dlouhých hodin ztrávených bez účele, bez účastenství k okolí, v prázdnu, bez dojmů! Zbytečnost žiti, vzpomínky na Prahu, hned muka a hned svůdnost zahálky... mnoho a mnoho se vystřídalo ve mně. Vedle mě však žila bytost mladá, čerstvá, spokojená, pilná, pravý můj opak. Z prvu budila mou závist a pak ironii. Mluvil jsem s ní tak, abych ji přesvědčil, že je to málo, čím je a co dělá, na čem si tolik zakládá. Jak její štěstí plyne toliko z nevědomosti (z hlouposti skoro); její názor do života jest: ustavičně jen trhati růže — ale co by řekla, kdyby ji zranilo trní? Já však, že jsem

JOS. MAUDER.

VLAST TRUHLÍČÍ.

zvyklý žít v trní a jen zřídka mne potěší růže. Ona, že jest jednoduchá a proto nebude nikdy tuze nešťastna, ale také ne tuze šťastna.

Já však, že jsem dítě moderní doby (to jsem jí psal jednou!), jehož nervy jsou rozechvělé do všech záhybů jako struny v pianu, schopny vyzníti sterými akordy, nejjemnějšími nuancemi, jež unikají jiným lidem; že dovedu býti daleko více nešťasten ostrou analysou, neuprosným rozumem, cynicky rozbírajícím hořkost a bol; že však dovedu být i více šťasten, než kdokoliv jiný, protože spatřuji barvy tam, kde jiné oko jich nezří, odstíny krásna, jichž jiný netuší — poněvadž duše má je široká a měkká, schopna přijmout na tisíce otisků a vyvolávat na vědomí tisícíceré blaho, na které by jiný již dávno zapomněl.

Nechtěl jsem tomu, aby se měnila. Chtěl jsem ji mít stejným děckem, jako dříve. Přece však — vím to dnes — nebyl jsem na ni bez vlivu. —

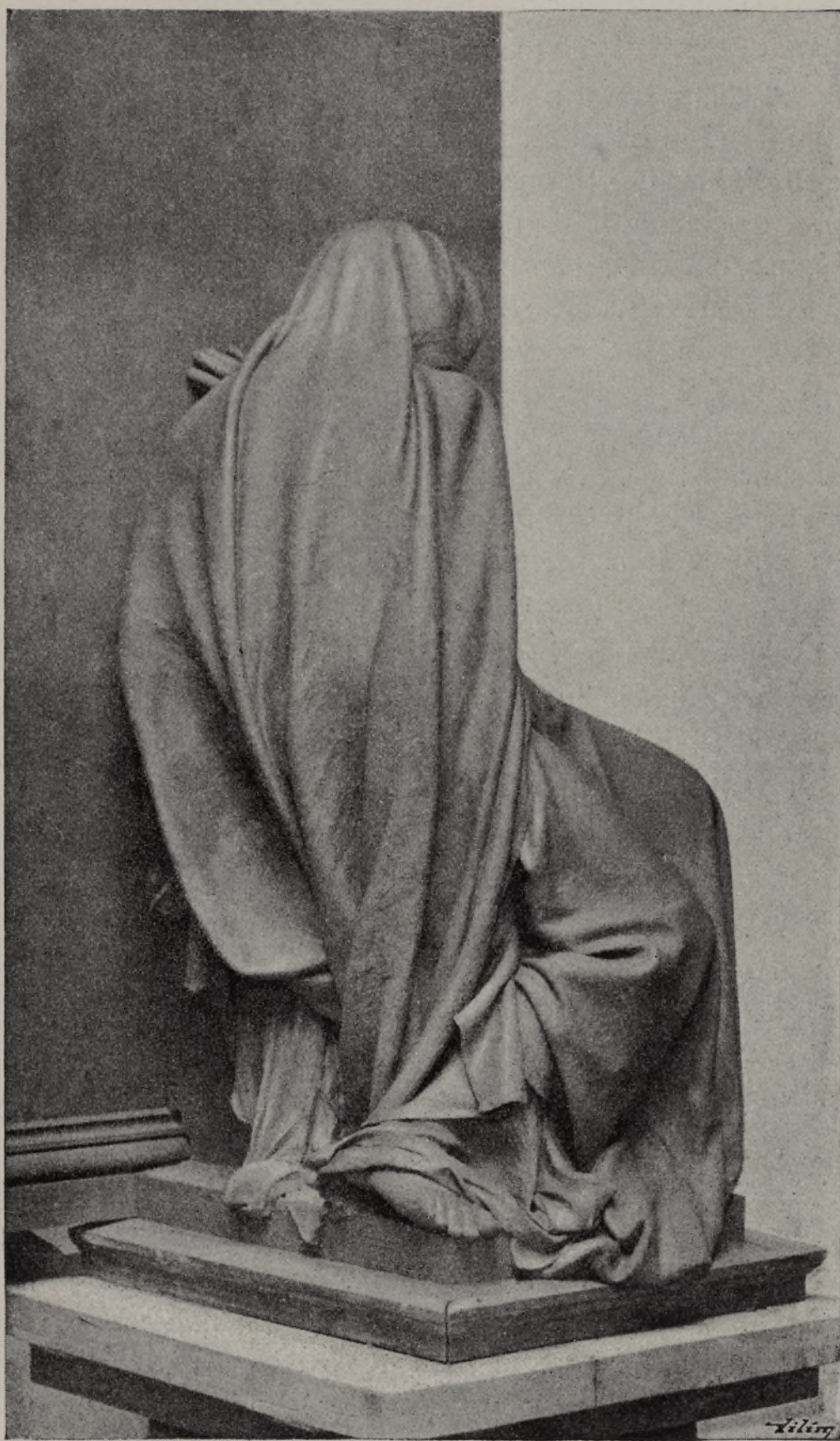
Na venkově nelze žít docela samotářsky. Chtěj nechtěj octneš se na nějakém výletu a třebaš i tančíš. Tančil jsem také s Helenou a pak jsme šli lesem. Usedli jsme na mechu ve stínu stromů, dívající se na paseku březovým hájem, tak vesele bílým a zeleným ve světle slunce.

Z dálky k nám doznívala hudba. Tráva paseky se leskla a motýli zářili nad ní; v pozadí tměly se zdi borů, dýchající jedlovou vůní do teplého vzduchu. Nevím, jak se stalo, že jsme tam usedli a byli jsme tiši. Kdes daleko znělo volání kuččky. V tom uslyšeli jsme v lese kroky koní. Před námi na paseku vjeli dva mladí jezdci, pán a dáma. Její závoj dotýkal se jeho šatu, a koně trochu zapocení šli tiše vedle sebe. Byl to rozkošný obrázek... kus idylly v tomto zákoutí. Ti lidé — byli to milenci, bratr a sestra, muž a žena? Ale jistě se milovali; tak blízko mohli jet jen zamilovaní; zda-li mluvili a o čem? My jich neslyšeli, a táž otázka dotkla se našich duší.

A v odpověď na tuto otázku jala se mi Hela vyprávěti děj prosté povídky, kterou sepsal jeden Francouz — tuším »Tři noci

v Číně« že se jmenovala. Líčí se tam láska mladé dívky k jejímu učiteli. A Hela vyprávěla nejinak, jakoby ona byla tou dívčinou.

»Jak je to fádní,« pravil jsem, když ukončila, nutě se do zívání. Ona se zarazila a dívala se na mne nehnutě. »A to má být láska?« řekl jsem s vylhaným smíchem. »Láska!« rozpálil jsem se, vida ji zvažnělou. »Proč takové lhaní? Proč ta sentimentálnost: Pavel, Virginie, Undina, Tři noci v Číně? Kdyby nekazili mladež tím, co není pravdou! Staví jí před oči ideál, vrchol

JOS. MAUDER.

VLAST TRUHLÍČÍ.

krásky, dobra, ušlechtilosti . . . a zatím láska všecko to strhá a sešlape v prach. Dívej se jen kolem sebe a najdi mi člověka, který opravdu miluje. Každý si myslí, že je toho schopen a pak místo lásky přijde lest a peníze, násilí a hněv, místo holubice krahuj a místo lilie tulipán. Ano, ano, nedívej se tak na mne! Proč čteš takové knihy? A je jich spousta a všechny nestojí než za podpal. Málo jen umělců postihlo pravdu . . . Čti Kareninu a dočteš se, jak to s ní skončilo, že chtěla dosíci lásky, čti paní Bovary a budeš vědět, co je to milovat a zda je to vůbec možno uskutečnit, jak žena po lásce touží . . . jen atom přírody, co tato celá může obsáhnout.«

A pak jsem jí vyprávěl o Karenině, o té vznešené, nádherné, duchaplné ženě, které mi bylo líto a div jsem neplakal, když jsem jí mluvil, arci seč možno šetrně, o láskách paní Bovary, té ženy vášnivé a smyslné, o tom, jak zemřela . . . a to, co dusilo můj hlas, byly neviditelné slzy, jimiž jsem plakal sám nad sebou, neboť jsem měl stejné touhy a stejnou minulost. Bylo mi, jakobych mluvil o sobě, jakoby mi bylo čehos nesmírně líto . . . v té chvíli, když Helena seděla vedle mě a její oči tkvěly na mně; nedíval jsem se na její obličej, který podepřela dlaní své bílé ruky, a přece jsem cítil ten pohled; a tmavé její vlasy jsem cítil a vůně její bytosti, plné něhy, obestřela mé smysly.

Vrátili jsme se do kola klidně a tiše, tančili jsme spolu ještě čtverylku. Byla to veselá výletní čtverylka; leč Helena byla smutna a jednou se mi zdálo, že oči její jsou nápadně vlhky.

IV. — Proč jsem jen tak s ní mluvil? Čím jsem se to dal unést! Nespál jsem celou noc, vzduch byl stlačený a bouřka . . . nezavřel jsem do zahrady okna. Darma lítaly fialové blesky, darma ta hřímavá jich hudba!

Co takovému nevinnému děcku do padlých lidí! Co jí do všech problémů, jež vyvstaly přede mnou! Klešla by také, byla by jako ostatní? . . . A přece dobře vím, že zůstala by vždycky andělem. Věřil jsem v ní, protože jsem náhle seznával, že také v mé duši bylo dobro i nevinnost, že všechny ty vášně, které mne zpíjely, mohou se mne klesnouti jako šupiny, že jádro mé bytosti vzdor minulosti je nedotknuto. Proč

ta hořkost vzpomínek, utrpení, bolest, sotva že jsem pomyslel na chvíle dřívějších rozkoší? Proč najednou jsem pochopil to, več jsem nevěřil — své svědomí?

Ach, k čemu mysliti na sebe! Jsem proletář; byl jsem sice dosti pilný a pracoval jsem vytrvale v úřadě, ale nikdo mi nevěřil, nikomu jsem neimponoval a v existenční rvačce zatlačili mne do zadu. Myslel jsem na jiné věci . . . blouznil jsem o tom, co tito střízliví a chladní soupeři užívali skrytě, ze zvyku a »právem«.

Nutno však mluvit jinak! Což jsem nemohl obejmouti to děcko, dívající se mi tak upřímně do očí? Což nepřijdou jiní . . . a nějaký omezený a snad i surový člověk ji nebude líbat? Ale co mám dělat? Vždyť jí neuživím a ona není bohata . . .

A v tom víření a rozporu duševním vracely se k jitra té noci staré vášně, divoké žádosti, bezohlednost . . . cítil jsem, že se poddávám plamenu, který trávil mé nervy a druhý den jsem věděl, že Helenu miluju, že ji miluju celou svou bytostí, celým svým srdcem!

Den po té noci jsem Helenu nespátril; vyhnul jsem se jí. Chodil jsem v polích a místo oběda jsem se toulal v parném slunci za městem až u místa, kde byl výlet a tu jsem zachytil nový obrázek . . . Tentokráte to byli jistě milenci; šel jsem kolem nich a zachytil jsem úsměv její v jeho objetí, ten úsměv mdloby Bacchantky v obličeji hrubém a nehezkém, úsměv rozkoše vilné, který osvítil neobyčejně ten obličej a obestřel skoro krásou v té chvíli, když on přimknul ji ku svým prsoum. Zachytil jsem ten úsměv, který proletěl mým tělem a znovu všecko zabouřilo ve mně. Přišel jsem domů a nešel jsem k jídlu. Bylo mi donešeno. Lehl jsem si a vztek a závist se mne zmocnily. Ti sprostí lidé a oni se milují a jak bezstarostně, jak ptáci! A my jsme dovršili civilisaci a kulturu, umíme všecko a nedovedem žít. My se budeme jen potácet za stíny a symboly a budem tak živořit. Oh, mít ženu, mít děti, nebýti tak opuštěn, tak sám! A v duchu jsem zřel rodinné štěstí strýcovo — a Helena v něm byla vychována a chtěla totéž mít. Ji stačilo by to k štěstí, po čem jsem toužil a čeho nelze dosíci — — —

Nevím, jak se to skončilo v mém duchu. Tělo však zesláblo a znaven upadl jsem ve hluboký spánek.

Druhý den jsem byl jako znovuzrozený. Mluvil jsem s Helou a řekl jsem jí zcela klidně a jako mimochodem: Helo, já tě miluju. Ona to snad přijala jako frási, nebo shledala samozřejmým. Neřekla mi ničeho. Také se mnou skoro víc nepromluvila. Ale celý den byla šťastna, vesela a v dobrém rozmaru.

Ten den byl velice krásný.

V. — Potom však přišel obrat. Shledal jsem, že jsem něco vyřkl, co nemohlo trvati pro vždy, ba třeba ani na rok. Milovali jsme se, dobrá. V tom konečně bylo řízení osudu, souhra poměrů. Ale jak bude dále? Jak ona mi postačí? A jak já mám zničit její illuse lásky, to kouzlo nevinnosti, jež ji obestíralo? Ach vím, že by nezhrěšila v žádném polibení, že mohl jsem ji posadit na klín a byla by vždy tímž děckem. Ale

co by se stalo se mnou, co s námi? Měl jsem ztratit onu světici? Kouzlo její bytosti světilo mou duši, čistilo mne od vášní, hojilo mé bolesti a rány. Cítil jsem, jí na blízku že stoupám stále výše k dokonalosti, k míru . . . A to bych měl ztratit v materialismu všednosti, v starostech o chléb, v boji o nás, o rodinu, o potomky?

Poznal jsem, že netušila z prvu proces mé očisty a proto, když jednou jsme vyšli sami — chodili jsme spolu jako snoubenci — a nastal již večer, a my dospěli skoro na to místo, na tu paseku, kde zmizeli ti jezdci tenkrátě nijak nechtěla dále do lesa, že prý se vrátí. Já jsem chtěl ponořit se do krásy lesní noci, v opál měsíčné záře; šli jsme zpátky kolem řeky . . . Břehy a křoví se tmělo v ní a její zrcadlo bylo tak tiché a chladné . . . Vánek nás ovíval.

»Ty jsi se bála?« řekl jsem s výčitkou. »Ty mi nedůvěřuješ,« pravil jsem, když mlčela. Ona

BOHUSLAV DVOŘÁK.

NA SKLONKU JARA.

však se přitulila ke mně a zavěsila se. Tak jsme šli vedle sebe kolem strání, jez dýchaly vlhkem stromů a bylo nám v duších tak volno, tak blaze! Dívali jsme se na nebe a mluvili jsme o hvězdářství — toť přece prosa. V tom ukryl se měsíc za mraky, a my jsme se již blížili městu. Byli jsme znaveni a mlčeli jsme, leč oba jsme asi vzpo-

jsem pomyslel na její mládí! Což jsem pomyslel, že je to konečně — žena!

»Ty bys milovala švarného toho jezdce, kdyby se ti na pohled líbil a třebaš byl kdo ví jaký«, řekl jsem jí, když vzpomněla jednou na náš tehdejší výlet.

»Co si myslíš?« pravila uražena. — »Oho,

FRANT. URBAN.

ZLATO.

mněli na ten okamžik nedávný v lese, když ona nechtěla dál jít »My nebudeme blotznit a večer chodit ven; budeme takovými rozumnými kamarády, vid', Helo?« řekl jsem. V tom vyhoupl se měsíc z oblak a osvětlil její obličej. Usmála se v snívém vzrušení a to bylo mi odpovědí. —

Když jsem však v dalším našem styku zachovávalo dměřenost a vážnost, spozoroval jsem, že se trochu změnila. Své chování jsem považoval za správné a zřejmé. Nejsem přece chlapec, abych jí blouznil o svých citech! Stačí, žít klidně a přátelsky, být rozumnými lidmi, kteří s matematickou jistotou ovládají svou blaženost. Což

vy ženy jste všechny stejny«, zlobil jsem ji, »jdete za krásou, vnějškem, leskem, nedbáte vnitřní ceny, zásluh, práce, ducha, sebepřemáhání.« To jí dodalo... »Vždyť vím, že jsi se ke mně změnil«, pravila. »Dříve jsi měl pro mne slovo: láska, potom: kamarádství a teď: výčitky — —«

Tenkrát jsme se nerozešli blaženi, jako jindy.

Druhý den ráno sotva se na mne podívala. »Ty jsi plakala?« dotíral jsem, vida v jejích očích stopy slzí. »Nech mne«, pravila s lítostí. Sedl jsem si vedle ní zdrcen a nepromluvil jsem.

Odpoledne našla mne sama. »Já už nebudu nikdy víc taková«, lichotila se, »já vím, že jsem

na blízké zříceniny hradu a dívali jsme se sami s vrcholu věže na mapu krajiny, rozestřenou hluboko pod námi. »Až sem patří tvá půle«, naznačil jsem jí místo u okna, »a tohle je moje půle. Mysli si, že žijeme ve středověku, ten hrad mi řekl a na konec vidím, že je to v pořádku; že jen získám u tebe a zmoudřím.«

Zapadlo pro jeden krásný den — pro vždy? Kdo to může určit v životě lidí tak rozmarných jako jsem já?

Také jsem k Heleně mluvil v tom smyslu. »O já jsem již zvykla. Já vím — tys velmi rozmarný«.

»Proto nikdo mi nevěří«, počal jsem sebe li-

Kterak jsem jí mohl odolat? Potom šli jsme tě zarmoutila... Odpusť mi, strýčku, vždyť já jsem taková nerozumná... Ty to myslíš se mnou dobře a co mi říkáš, já to hned nechápu. Ale pak si lámu celý den hlavu pro to, co jsi nám patří, ty jsi jeho paní a já pán.« Pak jsme žertovali. Já nesměl přestoupiti její místo, ona zase ne moje. Potom jsme šli dolů a četli jsme chvíli na nádvoří... Opustili jsme hrad a sedli jsme si na balvan u cesty, zatopeni posledními paprsky slunce, které právě chýlilo se k západu.

Zapadlo... Podívali jsme si hluboko do očí, (div jsme nepovzddechli) a šli jsme s kopce.

I vyprávěl jsem o svých láskách, které vlastně byly jen rozmarem, neboť žádná z milenek mne neměla v pravdě ráda, žádná mi nevěřila... Mluvil jsem dlouho o sobě hlasem prochvélým lítostí, neupokojenou touhou po blahu... mluvil jsem to při tichém toku řeky, podle které jsme šli, za jasné noci hvězdne a najednou jsem se zastavil. Skončil jsem... tu Helena se také zastavila a jakýmsi citem uchválena uchýlila svou hlavu na má prsa. Obejmul jsem ji a byl bych ji málem políbil.

Ale najednou sevřelo se mi srdce, jakoby se měl dopustiti zločinu, i vypustil jsem ji z ra-

menou. Ona se zachvěla . . . Také já se zachvěl, bolem i blahem, že se jí nedotkly mé rty.

»Ty se budeš na mne hněvat?« pravila mi potom. — »Co řekne tvůj tatínek, že jdeme tak pozdě domů?« pravil jsem. — »Jen když ty mi

nebudeš zazlívát. Hleď, jiná děvčata nechodí sama.«

Zasmál jsem se; rozveselili jsme se — vždyť jsme se nevraceli poprvé tak pozdě domů. Ta vycházka dobře dopadla.

(Příště dále.)

NÁLADA.

Důl zelený, kde ticho kolem teskné. —
Jsou klidny keře, jako unavené
přetěžkým vzduchem, jenž tu lehá v údol
pozdního léta vůní prosycený.
Obloha zakalena: myslíš chvilkou
ty bílé oblaky na šedé půdě
že nejdou v před. Po keřích kolem skáčí
tu ťuhýci a křičí vyzývavě.
Už šípek žloutne; ověsil svou krásu,
jež odkvétá, korálovými zrny.

Na trnkách tmavé rýsují se větve
ve smutné listí zeleni, a tráva
nedávno pokosená tu a onde
se střídá s vřesem tmavě fialovým.
Pod keřem lísky tři tu leží plody
v jediné spjaty lůžko — otvíráš je,
jsou prázdný. Znamení? Je ticho kolem — —
Tak ticho, že tě svádí rozrušit je
jedinou ranou v srdce naměřenou.
A co by bylo potom? Konec všemu.

Vzduch by se otřás, ptáci polekali
a kouře obláček by stoupal vzhůru.
Snad květy rudé na zelené půdě
u těla chladnoucího — to je všechno — —
To svůdné ticho! — — Divoký, hle, holub!
Jej sleduj, kterak těžkým plove vzduchem,
jak zapad v dál — — To jsou tvé ideály.

A. WENIG.

PÍSEŇ.

Že jaro přijde, odkvěte, to vím.
Že, květiny, vy umřete, to vím.
Že zmizí cudnost, krása nach
i mého, mého děvčete, to vím, to vím,
to vím!

Že sžato bude obilí, to vím.
Že listopad si popílí, to vím.
Že zajde všecko, umřeme,
že složí nás v stín mohyly, to vím, to vím,
to vím!

Ze prázdné sny jen budu mít, to vím.
Že zrada zlomila můj cit, to vím.
Že budu zítra oběšen,
že musil jsem ji zaškrtit, to vím, to vím,
to vím!

TULÁK.

Táhnou světem sníví tuláci.
Slunce v jejich kšticí utrácí
svoje zlato, teplo v hadrech jich.
Černé prsty z bot jim koukají,
po květinách modrých stoupají,
křepelky kde jízlivý zní smích . . .

Bez starostí, trudných vzpomínek,
v chumlu vousů svadlý lupínek
jako lásky opozděná daň — —
na jezera modré křišťály,
na oblaků zářné opály
volná jejich ukazuje dlaň.

Syna svého noc v sen skolíbá,
rosou bílou v líc jej zulíbá,
tehda sám je hrdý jako král!
Bída, hlad a pouto žaláře
žlutý pruh mu vetká do tváře,
a on od lidí tak spěchá dál! . . .

V mokrému písku stopu zůstává,
kapku perel střese se trávy,
a to jeho celá stopa jest.
Z dálky k němu hlasná píseň zní —
knížat mocných slaví zrození,
a zas zajde v tichu jeho cest.

Jaký bude konec — k čemu dbát?
Umřeš stejně, nerad jako rád,
a že klesne mrtvá hlava v mech?
Měkčej nežli ruka přítele
kapradí mu v klín svůj ustele,
lživý nářek ne — jen lesa vzdech.

Tak tu leží . . . čelo ledové
halí dlaní listí jívové,
máta voní nad ním jako v sen . . .
A co lidská sláva? Cvrček tam
pajan zpívá jemu slavný sám,
nad ním věčné hvězdy planou jen.

Líbají jej mrtvá na ústa,
co on mechem tiše zarůstá,
ze všech děr se dere květin dav.
S rodinou svou přijde tichá laň,
se soucitem plachým zírá naň,
z dlaně vezme si hrst sladkých trav.

Básníku v tvé hrudi žije cos,
co tě pudí jeho sdilet los,
šťasten jsi, sám zabloudíš-li v svět.
Ze tvých ran, děr tvého srdce všech
píseň roste, jásá v bolestech,
jako vítr jen jest její let.

Tulák slávy, štěstí, náhody —
v slepých očích září svobody
přes posměch a řádu bídnou lež
kráčíš dál — co rod ti faiáků?
Odvěkou tou cestou tuláků
nejspíš ráj své duši nalezneš!

AUG. EUG. MUŽÍK.

DIVADLO A UMĚNÍ SCENICKÉ. —
Při zmínce o divadle nedotknouti se
jeho umění scenického znamená mlu-
viti o Římu a nezmíniti se o papeži.
Uvedené všední přirovnání nabývá v době no-
vější zvýšeného významu; umění scenickému
přisuzuje se místo v divadle nad vše ostatní pový-
šené. Slova, hudba, umění herecké jemu má prý
sloužiti. Básník a herec jsou mu prý pouhé
složky k docílení dramatického dojmu, nemluvím
ani o podřízeném jemu umění dekoračním, o slu-

žebných strojových umělostkách na jevišti divy
činících a o přístrojích scenu osvětlujících. Tento
zvýšený význam vzácného umění scenického jeví
se i na programech divadelních, vedle básníka,
vedle skladatele stkví se na nich i jméno »vy-
stavovatele«. A věru, že uznáváme plně význam
těch vystavovatelů básnických a hudebních děl;
vděčně vzpomínáme na večery, kdy umění jejich
nás okouzlovalo, s trpkostí však na scény, jichž
dojem porušila činnost jejich. Čteme-li vnímavě
dramatické dílo básníkovy, nahlédneme-li v parti-

туру dramatického díla hudebního, tu objevuje se nám v záři barev a často téměř plasticky ten svět, z něhož zavznívá k nám slova a hudba básníkova, cítíme dech jeho ovzduší, sdílíme přísvit nálad, a to tím shodněji s básníkem, čím vzdělání naše a cit náš bližší jsou vzdělání a citu jeho; dílo, kteréž prožil on, prožíváme s tím, kdož je pro nás slovně neb hudebně zachytil, on určil kontury, jež ožívujeme představami uměním jeho vybavenými, on utvořil dílo, kteréž obrazivost naše scenuje. Tomuto scenování vnímavého čtenáře jest do jisté míry analogickým scenování

divadelního vystavovatele, je v tom ale obtížnější, že jemu sluší ovládnutím těch mnohých pomůcek divadelních od dekorací až do posledních scenu oživujících maličností namahavě na jevišti realizovati, co se nám hravě a často životněji zjevuje v představách při čtení. Umění jeho je obtížné tím, že vzbuditi má touž náladu, která by po delší dobu, zvyšovala dojem slova básníkova a hudby skladatele, slov i hudby mnohým podrobně známé, u množství diváků různého vzdělání a citění, náladu, z níž soudný pozorovatel tak snadno bývá vyrušen každou jen zdánlivě malichernou nepatrností.

Požadavky obecnstva divadelního nejsou nepatrné, ony rostou se vzděláním jeho a stupňují se šířením podrobné znalosti uměleckých děl na jevišti hraných. Vzdělanému obecnstvu zůstává a vždy zůstane slovo básníkovo a hudba skladatelova pevnou osou, k níž přiléhati musí těsně jí obklopující svět divadelní v celku i v částech. Živý ten svět vykouzlití dovede jen ten, kdo pochopí dílo básníkovo do posledních záchvěvů, kdo dovede ve službě díla toho ovládnouti veškeré prostředky řečnické a využítkovati je ku zachycení okolí, z něhož slovo básníkovo neb hudba skladatele zavznívá přirozeně a pravdivě.

Vzácným je kdo umění scénické ovládá, a v život uvádí čarovný básníkův svět, ono je uměním velikých linií, zároveň však uměním detailů; nikde snad nemstí se i nejmenší ledabylost, jako v něm. Umění scénické jest uměním ilusí a věru, že není snadno vzbuditi iluze v diváctvu velikých měst a snad proto ta shovívavost se vzácným tím uměním; co štulců a citelných ran jiní umělci za tvo-

K. RAŠEK.

OLEJKÁŘ.

ření své dostanou a co již prošlo a prochází u nás i jinde vystavovatelům divadelním! To křehké umění kryje se často osobou jinak slovutných lidí, herců, spisovatelů a žurnalistů, z nichž rekrutují se vystavovatelé divadelní, osobami, jichž věhlas nedopouští výtek ani v umění, v němž jsou často naprostými diletanty.

nároky na jméno ústavu uměleckého, jest nám místem, kde naslouchati máme slovům dramatických básníků a hudbě dramatických skladatelů, kde nazíráti můžeme ve svět jejich, kde umožněno nám jest vhodným scenováním, abychom jím do posledních záchvěvů porozuměli; nevyhoví-li nám po této stránce, pak nám není ústa-

A. CHITTUSSI.

JEZERO V ERMENOVILLU.

Ve vědomí těžko dostižných cílů v umění, jsme i zde pro shovívavost, ale zdá se nám, že trvalá shovívavost ta činí neschopné smělými a bujnými. Nelze se nám snést s tvrzením, že by režiséru měl býti básník a herec jen prostředkem k dramatickému účinku a slyšíme-li z divadla oproti básníkům a spisovatelům slova, »vy to dovedete napsati, my to dovedeme zahrátí« co odbytí, když tito o svém díle a svých intencích, v zájmu divadelního předvedení se zmiňují, pak soudíme, že jest shovívavost proti přehmatům a pokleskům divadelních vystavovatelů nemístnou a zájem umění poškozující. Divadlo, pokud činí

vem, který by jakkoli přispěti mohl při kulturním našem rozvoji. Slovo básníkovo jest osou, okolo níž se otáčeti má divadelní svět, a komu jde o řádné provedení díla básníkova, jehož dílům zasvěceno jest divadlo všude tam, kde národu má býti ono chrámem a ne místem zábavy bohatých nevzdělanců a hýřilů, ten vděčen bude básníku za každé vysvětlení a pokyn ohledně jeho práce, za vše, co mu usnadní jeho naprosté pochopení. Uvésti na scenu cokoli se přičí slovu a intencím autora jest hříšné a neomluvitelné, i když to jest zdánlivě diktováno snahou dílu zjevně prospěti. To platí naprosto pro inte-

ligentního herce i pro režiséra-vystavovatele. Jest věci taktu, a mezi vzdělanými rozumí se to samo sebou, aby byl básník kde to jest jen možno při scenování a studování svého díla otázan po svých přáních a na intence svoje; on, který vytvořil dílo, který je prožil, nejlépe může informovati režii i ohledně podrobností, které ji při nejlepší snaze ujíti mohou a skutečně nejčastěji i ucházejí.

Básník však předpokládati musí u těch, kdož práci jeho »vystavovati« se uvolili, kdož vedle jeho jména postavili své, nejen znalost obsahovou práce svojí, nýbrž i znalost doby a ústředí, z něhož děj básně jeho jest čerpán, a to alespoň v té míře, jakou od průměrného vzdělance právem lze očekávati. Marnou by jinak byla básníková námaha. Básník praví prostě: Dvanácté století, Francie, síň hradní, aneb: doba padesátých let v okolí menšího města v Čechách a p., a na vystavovateli kusu svého žádati musí, aby týž měl představu, jak vyhlížeti má ta síň hradní aneb ona vesnická, jaké jsou pravděpodobné dle doby a kraje kroje, nábytek a vše, co k scenování jest nezbytným a co k oživení scény napomáhá. Znalost tato není tak snadná a nestačí tu, uměleckému ústavu opírat se o několik knížek příručních. Odtud vyplývá to sdružování sil za společným účelem všude při opravdových snáhách za povznešením divadelních ústavů. Herec druží se s vědcem a umělci výtvarnými, aby společně utvořili dílu básníkovu okolí živé, výmluvné, z něhož jeho slovo plnou mocí vyznívá do duše naslouchajícího davu.

Věci ty jsou tak prosté a samozřejmé, že prosím za prominutí, že se jich dotýkám; však návštěva divadel a podrobnější sledování činnosti vystavovatelské vybízejí, aby se o nich přes to zmínka stala. Víme sice, že jest části divadelního obecenstva úplně lhostejno, vidí-li v kuse doby Vladislavské skruží síně hradu pražského pomalované barokními malbami, vidí-li v kuse z venkovského života každého člena jedné a téže rodiny v kroji jiného kraje, nevadí mnohým, pak-li světlo konturuje na stavebách dekorací nemožné stíny, aneb objeví-li se v dramatu ze 13. století renesanční stropy a nábytek, ba mnohým nevadí ani to, když divadelní mouřenínové mají tváře černé a ruce bílé, tím méně užívají-li

hrdinové zbraně nemožné aneb v dobách děje naprosto neznámé. Umělecký ústav, aneb jak se obyčejně praví: přední umělecký ústav nemůže dobře v době naší věci tyto přehlížeti, nemá činiti tak již vzhledem k té části obecenstva, která nemůže k vůli divadlu činiti v požadavcích svých výminku, která nemůže k vůli němu činiti násilí svému vkusu, u nás nemá tak učiniti již vůči těm, kdož pamatují, proč bylo národní divadlo tak obětavě postaveno, kterým národní divadlo přes vše doposud je místem, které určeno jest, aby z něho šířilo se vzdělání a vkus umělecký, nemůže tak učiniti již vzhledem k tomu, že divadlo národní jest v pravdě předním ústavem representacním. Nezbyvá, než aby správa divadla sdílela náhled bytí i malé hrstky těch, kteříž právem hanbí se při spatření zjevů podobných svrchu uvedeným, ať tytéž plynou z nedostatku dbalosti aneb vzdělání. Nepochopitelnou nám zůstává bázeň a shovívavost, s jakou mluvíme o slabostech vyskytujících se, a to zejména oněch v divadle národním, nápadnou jest shovívavost ta proti ústavu mezi uměleckými ústavami našimi nejsilnějšímu, nejnákladnějšímu, veřejností nad jiné podporovanému, jehož umělecký rozvoj každému z nás jest radostným. Nesrovnalou jest shovívavost taková přísností a přímostí posudků oproti umělcům našim vůbec a básníkům zvláště. Zajímavým zjevem jest to vzhledem k ostatnímu umění přímé mazlení se vším co s jevištěm souvisí. Čestné občanství Prahy uděleno bude pohnáhlou jenom předním hercům, aféry divadelní, zájem pro i kontra zachvacuje široké kruhy s větší silou než důležité události politické, nikoho již nevyruší věčně nedůvodné nespravedlivé posuzování a odsuzování umělce kteréhokoli, mimo umělce divadelní, jehož přísnější posouzení způsobuje mezi ctiteli jeho často přímo komické nadnášení jeho schopností.

Sledujme jen některé z těchto zjevů. Básník aneb skladatel napíše po dlouhých měsících hořečné činnosti dramatickou báseň aneb dramatickou skladbu; báseň aneb skladbu vytisknou, a jelikož určena jest pro divadlo, namnoze se o ní mlčí, vyčkává se, až s prken divadelních slova aneb hudba její zavzní. Podaří-li se jí — a není to prý vždy snadné — aby přestoupila práh předního ústavu uměleckého, a znějí-li slova

básníkova a hudba skladatele tam, kde správným zachycením ústředí dílo jeho plně působiti by mělo, tu teprva hodnými se stávají všeobecného literárního aneb hudebního posudku, a na váhu tu málo dopadá, jak je dílo jeho divadlem tlumočeno. Známe báseň aneb skladbu a sledujeme její osud. Jsme přesvědčeni, jasně cítíme a vidíme, že na jevišti nebyl ani scenou ani hrou zachycen v hlavních rysech básníkův sen, představení daleko jest básníkových intencí, ba slovně a hudebně nedodržen byl obsah úloh.

Jak již uvedeno bylo, není zjevem ojedinělým, kde básník při pronešeném na zkouškách přání odbyť bývá heslem svrchu prozrazeným: »vy to dovedete napsati, my hráti«, anebo jiným způsobem, jímž na vědomí mu bylo dáno, že někteří slovutní hrdinové a některé hrdinky jeviště lépe než on ví, jak mají si vzhledem k domu počínati. Představení přinese přirozeně pak sklamaní, stačí jen, když representantu některé hlavní úlohy se to neb ono nezdaří; o nezdaru herce — ne díla uměleckého — jest celý dům přesvědčen, a povíme si v soukromí navzájem, že divadlo dosud nestačuje k dokonalému předvedení díla básníkova. A čteme pak posudky: »Básník (vlastně pan X) neví co je dramatickým, jeho figury jsou vysněné«, jindy: »neživé, bez krve v žilách,« čteme: »jsou to bezduché loutky, ještě že slovutný náš A (herec), a geniální naše B (herečka) doplnila a snesitelným učinila kus pana X., a podáním svým skorigovala tak jeho pochybený výtvar,« a konečně: »pochvalně zmíniti dlužno též o pečlivé režii pana C, jemuž se znamenitě podařilo scénování prvního (od případu k případu buď druhého neb třetího) jednání.« Obecenstvo se diví posudku, snad se mu diví i pan A., slečna B. i pan C., tito ovšem jen

první chvíli, později sami přesvědčeni jsou o svých zásluhách a není pak divno, když geniální herečka a slovutný herec přes to, že tu i onde vynechali z úloh svých místa pro srozumitelnost kusu nevyhnutelná, i s pečlivým režisérem, který na scéně zachytil dvanácté století renesančním nábytkem a dekorací, netáží se příště básníků a skladatelů o jich mínění, a vystavují a hrají kusy po vlastním zdání a rozumu ke spokojenosti přátel svých i referentů divadelních. Je pak divno, když divadlo se ponenáhle stane se panstvím, kamž vkročiti mohou jen ctitelé dramatických představitelů, aneb ti prostí, jichž jest království nebeské?

Moderní umění scenické není ovšem vyčerpáno znalostí těch maličností, o nichž jsme se zmínili a proti nimž se tak často chybuje. Síla jeho směřuje ku docílení nálad shodných s dílem básníkovým, připravujících vnímavost divákovu a provázejících děj a slova průvodem náladu více vzbouzejícím, než jest to možno průvodu hudebnímu. Na mistrné takové scénování upozorníme čtenáře své jak nám k tomu jen příležitost bude dána, jest ono dílem uměleckým stejně, jako malba zachycující jemně náladu, socha podávající výmluvný pohyb, a architektura projevuující ráz doby a účel díla. Mluví se o provedení některých novinek domácích i cizích na jevišti národního divadla, mezi jiným i o zajímavém dramatu Björnsterna Björnsona: »Nad sílu«, mluví se o vzorném provedení některých Smetanových, skorem zapomenutých oper, učiněna byla zmínka o provedení zajímavých středověkých mysterií a starších i novějších prací Maeterlinkových, samých to zkušebních kamenů scenické vyspělosti uměleckých ústavů. Dovolíme si pak upozorniti na domácí vyspělost vzácného umění scenického.

KRONIKA. — Z MUSEJÍ A UMĚLECKÝCH SBÍREK PRAŽSKÝCH. (Dokončení.)

Museum království Českého. Častější zprávy v denních listech zbavují nás povinnosti zmiňovati se o přírůstcích posledních let. Zmíniti se chceme zde však o některých všeobecnějších záležitostech dotýkajících se musea království Českého a jiných našich musej a sbírek, při čemž podotýkáme hned předem, že jest nám omeziti se celkem jen na pouhé poznámky. Cítíme povinnost

učiniti tak zde, jelikož bohužel jinde záležitostem těm pro nás důležitým nevěnuje se ta pozornost, již by zasluhovaly.

Mnohé jsou otázky, vztahující se k vymezení působnosti jednotlivých veřejných sbírek, vztahující se k jejich vzájemnému poměru, k účelnému upravení, k organizaci, kteréž v souhrnu svém tvoří vážnou otázku musejní; přáli bychom sobě, aby o otázce té častěji než doposud bylo uvažováno. Pokud některá sbírka udržována jest z prostředků soukromých, tu rozhovor o programu a řízení jejím vymývá se veřejné

diskusi. Jinak je to při sbírkách, které vydržovány jsou z prostředků a jmění veřejného. Sbírký takové povinny jsou prostředků poskytnutých vynakládati co nejopatrněji a vždy jen k účelům, z nichž plyne pro národ užitek poměrný k vynaloženým prostředkům, ony povinny jsou poměr svůj upravit vzhledem k ostatním stávajícím veřejným sbírkám tak, aby v činnosti jejich nenastalo neplodné křížení, ony doplňovati se mají navzájem, ne však konkurovati. Toho sluší zvláště u nás dbáti, prostředků na musea naše jest poskrovnu, a o potřeby naše kulturní jest tak málo postaráno, že co jinde z různých důvodů lze snad připustiti, u nás bylo by osudným pochybením, někdy neodpuštělným hříchem.

Z veřejných, z majetku národního vydržovaných sbírek nejdůležitější jsou ony musea království Českého. Známo jest jak vyznačen byl účel musea toho. Ono opatrovati má před zkázou a ve známost národa vzdělaného světa uváděti vše, cokoli sloužiti může k důkladnému poznání národa našeho v minulosti a vlasti naší v přítomnosti, cokoli týká se cti a slávy její, cokoli může dáti pravý obraz její přirozené povahy, bohatosti a krásy, cokoli může synům jejím osvětliti cestu k svatyni vědy, ke hmotnému, mravnému a duševnímu zvelebení národa. Jest to široký program, k náležitěmu vyplnění jeho bylo by třeba spojení veškerých sil a vynaložení značných prostředků. Přihlížíme-li pokud sbírky musea král. Českého účele žádoucího dosáhly, shledáme, že mnoho, mnoho chybí. Krásné a imponující jsou některé sbírky jeho, však má-li museum král. Českého dáti pravý obraz národa našeho v minulosti, pravý obraz jeho povahy, obraz, který se zračí v práci národa, který se projevuje v památkách dob minulých, je třeba, aby rozhovněvány byly hlavně sbírky kulturněhistorické se zvýšeným úsilím, je třeba, aby hleděno bylo soustřediti zde činnost veškerých sil povolaných, je třeba organisovati museje a museální spolky v celé zemi.

Vážnou jest otázka, zda vzhledem ku širokému tomu programu, jemuž jde o podání pravého obrazu vlasti a národa, není potřebno neb odporučitelno vyloučiti z musea král. Českého sbírky, vztahující se k některým vrstvám národním aneb k některým stavům jeho, zda by snad nebylo záhodno zde pomíjeti to, co se vztahuje k lidu selskému, aneb vyloučiti vše, co nevztahuje se k národu našemu sídlícímu mimo nynější meze království, tu každý odpověděti musí, že dělení takové zvrátilo by program musea zemského, jemuž jde v přední řadě o to, aby nám i cizině podalo správný obraz celého národa a vlasti naší, jehož dosáhnouti může snesením všeho, co jest pro národ náš podstatné a význačné. A jelikož nevidíme možnost, aby došlo k žádoucímu pro národ náš vyplnění tohoto programu na jiném místě, toužíme, aby museu království Českého všemi možnými prostředky pomáháno bylo k vyplnění cílů jeho a litujeme toho tříštění sil a vzájemného křížení snah veřejných sbírek pražských za posledních let, proto potěšitelnou nám byla zpráva o krocích směřujících ke spojení některých sbírek veřejných, zejména o spojení sbírek musea národopisného s museem král. Českého, později o spojení musea Náprstkova s museem národopisným. Nedovedeme pověděti ničeho o výsledku jednání v pří-

čině té podniknutého, netajíme však svého přesvědčení, že by se nám vidělo býti prospěšným z mnohých důvodů. Známo jest, že výkonný výbor národopisný vybavil z jmění národního z přebytku výnosu výstavního bohaté museum národopisné, a že postaral se z tohož jmění o dočasný náklad na správu musea, to vše nezajistilo však trvání ústavu. Značné roční, několik tisíc obnášející výdaje na vedení musea budou pro tento rok uhrazeny sice částí z příspěvku země (2000 zl.) a obce (2000 zl.) však tím vším přece jen není trvání ani další zdar musea náležitě zajištěn. Má-li býti museum toto z jmění národního udržováno, pak jest otázkou, zda-li by raději dříve neb později neodporučovalo se spojení jeho s museem zemským. Náhledy o musejích etnografických se poslední dobou žádoucně prohlubují, a dojdou proto snad poněkud k uplatnění zásady, kteréž vedou sbírky etnografické k jich historickému podkladu, zásady, jichž důsledkem jest zřizování musejí kulturně historických.

Pakli by mělo býti museum národopisné doplněno ve smyslu náhledů těchto, pak by souběžnost jeho s museem král. Českého byla ještě větší. A kdyby i stačily národu českému prostředky na obě musea, sotva by stačily k tomu na dnešní den doposud zachované památky.

Tříštění sil hrozí sbírkám musejním král. Českého i ve směru jiném. Jedná se o zřízení zvláštního církevního musea v Praze. I docházíme i tu k otázce, zda by se i zde neodporučovalo památky z kostelů a klášterů pokud jich pro sbírky získati lze, uložit v museu král. Českého. Při dobré vůli, při uvědomění cílů museálních by ještě na obou stranách našla se cesta k takovému rozřešení, kteréž by přivodilo společný značný prospěch.

Museum Náprstkovo. Po úmrtí šlechtěného Vojty Náprstka přešlo museum pod vedení kuratoria s paní Jos. Náprstkovou. Zvěčnělý Vojt. Náprstek odporučil v závěti své museum a knihovnu v záštitu obce pražské, kteráž do kuratoria vyslala tři zástupce. Ač závěť uvádí, že obci pražské nemají z převzetí protektorátu vyplynouti žádné povinnosti, učiní asi obec vše, aby knížecí odkaz vynikajícího občana nesl užitek zamýšlený. Zvěčnělý si přál, aby sbírky, kteréž tvoří tři skupiny (sbírky technologické, etnografické a průmyslové) zůstaly s knihovnou pohromadě. Na dostavení budovy museální se pro tu chvíli asi nepomýšlí.

Zatím se proslychá, že spis ten byl odvolán, jelikož jmění Náprstkova musea není takové, jak se předpokládalo.

Zmínili jsme se předem o zprávách poslední dobu se objevivších o spojení musea Náprstkova s československým museem národopisným. Dovídáme se, že v příčině té zaslán byl členům kuratoria musea Náprstkova zajímavý pamětní spis, přimlouvající se za spojení obou musejí. O výsledku jednání toho bude nám snad možno později sdělení učiniti.

* * *

O vyobrazeních zmíníme se příště na příslušných místech v referátě o výstavě rudolfínské.

BENEŠ KNÜPFER.

POSLEDNÍ ZBYTKY PORTO NERONA U PORTO D'ANZIA.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

Mikoláš Aleš. »De Vlaamse School«, umělecká revue Antwerpská, časopis věnovaný umění výtvarnému a literárnímu, jež rediguje básník p. Pol de Mont, přináší ve svých četných zprávách také posudek o díle »Mikoláš Aleš«, »Manesem« vydaném. Překlad tohoto hlasu ciziny, vzniklého — jak z mnohých nesprávností a kontradikcí vysvítá — bez jakékoli informace z Čech, podáváme tuto svému čtenářstvu jako zajímavý úsudek. »De Vlaamse School« píše:

»Pražský spolek umělců »Manes«, nazvaný tak na památku umělce zemřelého r. 1871, který může býti pokládán za zakladatele mladšího umění maďarského (sic!), podnikl záslužnou práci, zajímavou také pro jiné než pouze pro vlastní krajany, vydav ve stejnojmenném vydání ne zcela úplnou sice, ale přece nad míru četnou sbírku kreseb Mikoláše Aleše. Aniž by mohl činiti nároky na silně vynikající svéráznost (?) jest Aleš přece velmi poutavý kreslíř, jež bych nerad po příkladě Williama Rittera v »La Plume« srovnal s Waltrem Cranem, avšak bez váhání lze jej označiti jako odvislého na Němci Lud. Richtrovi, jehož vlivu, jak se mi zdá, očividně podlehl. Dobrý pozorovatel, působivý humorista, výborný znalec dějin, pověstí, mravů a zvyklostí svého lidu, jest u svých krajanů tlumočníkem především českého národa, t. j. nejzápadněji bydlící větve slovanského kmene, úhlavních nepřátel Maďarů.* Vydání obsahuje tři svazky (udán stručně obsah a počet obrazů). Pro nás zejména jest důležitým věděti, jak tento umělec svého talentu dovede užiti, aby přispěl k osvobození svého kmene. Řada těchto kreseb není ničím jiným, než zobrazením všelikých podob v sgrafittu na štítech pražských domů (!), které všechny věrně jedna jak druhá významné epizody z kroniky národa představují. Také pro almanachy, hrací karty a pod. nezamítá Aleš pracovati.« —

Úsudek Williama Rittera v »La Plume« v předešlé zprávě citovaný, zní následovně: Aleš. Ejhle, to je umělec, kterého bych rád seznámil se všemi těmi, kteří se interessují o umění populární. Češi spatřují v něm svého Waltera Cranea a právem. Ale Waltera Cranea selského, vlastence a pamfletáře, nesprávného v kresbě, jakoby se chtěl lépe přiblížiti k nižším, ku kterým hovoří výraz výmluvněji, než platičnost. — Ilustroval písně z ulice i lesů Čech, pokryl sgrafity domy pražské i plzeňské. Činnost jeho obsáhla všechno: stává od něho nábytek, karty, krásná alba, kalendáře i věci efemerní. Ti, kdož nikterak nerozumí výšivkám, slovanským písním lidovým, pohádkám rumunským (?), náčiním selským, dekoracím nejružnějšího nářadí všech národností, které bydlí východně od Odry, Šumavy, Litvy a Tagliamento (?) dobře učiní, když na dveře Aleše nezaklepají; ti však, kterým je rozkoší samorostlá síla národního ducha, mohou jít trhat v jeho květnici. Spolek »Manes« uveřejnil právě dva svazky trochu nahodile shledané ze 2—3000 roztroušených kreseb Alšových. Po Brucknerově symfonii a procházce v galerii Lichtensteinské (o kterých referuje Vil. Ritter na počátku této stati) probíráti

se těmito sešity Alšovými mi připadá, jakobych trhal a jedl jahody a borůvky v píseckých lesích na březích bublajících potůčků.«

Felix Jenewein. — Pan Kamper napsal do »Politik« pěknou, vřele psanou stať, věnovanou tomuto významnému umělci; stať povzbudila i jiné listy, aby povšimly si mistra Jeneweina a ony souhlasně mluví o »české tuposti a nechápavosti«, která nevšimavě chodila kolem tohoto talentu, souhlasně říkají, že »dnes už začíná (!) se vidět« jakým neobyčejným myslitelem a básníkem F. J. jest, a že to bude pro nás vždy hanba, že »Jeneweina musila vlastně objeviti teprve Vídeň — —«

Nemáme práva odpovídati jmenem široké veřejnosti, ale jmenem lidí, kteří zároveň s námi o domácí umění se interestovali, jmenem těch, kterým nebylo potřeba čtení pěkného článku, aby probuzení byli ze svojí české tuposti a nevšímavosti, aby teprve dnes začínali viděti Felixe Jeneweina. Jmenem těch tedy nemluvíme, pravíme-li, že talent Jeneweinův uznáván byl od prvních jeho let akademických, a že také oni dovedli si ho vážiti i proti úsudku vážných pánů s quadráty a mitrami i proti úsudku »uměnímilovných« a mecenášův; proto také přichází Vídeň, jako objevovatelka, pozdě a úsudek její — dle našeho přesvědčení neotevře oči nechápavých ani dnes, neřkuli, aby otevřela měšce jejich, a Jenewein bude na dále musiti hledati ne uznání, ale existenci ve Vídni. — Ostatně se nám zdá, že fanfáry pánů, těžících z úspěchů Jenweinových a z originelnosti Bílkovy, a domnívajících se, že oni je puncovali teprve na uznané umělce, — podobají se radostnému kdákání slovutné slepé slepice, našedší také jednou zrnko.

Francouzský časopis »Revue des Arts de cosatifs« v čísle 2. letošního ročníku přináší vřele psaný článek Victora Champier o Muchovi u příležitosti jeho výstavy, ohlášené v minulém čísle V. S.

V. V. Suslov architekt, archeolog, člen carské akademie v Petrohradě, navrhovatel selského musea na všeruské výstavě v N. Novgorodě zpracoval již celou řadu cenných publikací o starobylych ruských stavbách zvláště církevních. Z menších prací mimo jiné různé náčrtky z cest po severní Rusi a Norsku, vydal r. 1889 »Очерки по истории древнерусского зодчества« letos vyšel III. díl jeho sbírky architektonických kreseb památek ruského stavitelství »Памятники древнего русского зодчества« (Moments de l'ancienne architecture russe) vydaných carskou akademií výtvarných umění v Petrohradě (1897). Cenná tato díla zaslal autor s připsáním Janu Prouchovi v Turnově, kterýž je věnoval v zájmu odborném a veřejném knihovně musea království Českého v Praze. Doslýcháme, že architekt Suslov hodlá v některé ze svých odborných přednášek promluvit též o českých dřevěných stavbách.

V Neue Freie Presse dočetli jsme se následujících řádků, které i pro naše umělecké poměry nejsou bez významu, proto podáváme je v původním znění:

Um auch in Wien ein lebhafteres Tempo in die Kunstbewegung zu bringen, unser Publikum kräftiger anzuregen

*) Srov. svrchu poznámku o Manesovi »zakladateli maďarského umění«. Zdá se, že o Maďarech je v cizině ještě méně známo, než o Čechách.

und alle Mittel zu erschöpfen Wien in seinem Range als Kunststadt zu heben hat sich eine Gruppe jüngeren Künstler mit den Künstlern der Monarchie verbunden, und eine Vereinigung bildender Künstler Österreichs in's Leben gerufen

Z českých umělců přislíbili účastenství V. Hynais, B. Knüpfer, J. V. Myslbek, za členy přistoupili Jettel, M. Pirner, L. Marold a H. Schwaiger. Samá přední jména. — Napadá nám tak, kdyby s této strany začalo se pracovati u nás pro nás, a že by to mělo záslušnějšího výsledku.

Bílkovo album s reprodukcemi děl jeho a texty vynikajících spisovatelů připravuje Nový život. Cena určí se dle počtu přihlášek, nebude však přesahovati 3 zl.

»Bestia triumphans«, článek Viléma Mrštika, který otištěn ve třech číslech »Rozhledů« spůsobil oprávněné vzrušení — byl vydán nyní ve zvláštním otisku. Není zajisté třeba zvláště na tento rozhodný výkřik ve prospěch zachování starobylé a pravdivé tvářnosti Prahy upozorňovati, lze jen přát, aby mohutné nadšení tohoto článku zasilo plodné símě v srdce těch, kdož majíce moc a jsouce v poměrech věcí se týkajících správně informování, mohou uskutečnění spravedlivých těchto požadavků napomahati. —

VÝSTAVY.

58. výroční výstava Krasoumné jednoty pro Čechy v Praze. — Před dvanácti léty dostavěno Rudolfinum — dům umělců, jak se říká — a nastěhováno doň vše, co se tam právě vejíti mohlo: konservatoř, umělecko-průmyslové museum, sbírky obrazů vlasteneckých přátel umění a mimo velikou dvoranu ponecháno místo i výročním výstavám Krasoumné jednoty. Myslím, že všechno dobře a moudře uváženo a vypočítáno, aby nová, dosti nákladná budova na chlup a na vlas stačila těmto institucím a předmětům s nimi souvisícím v den otevření a odevzdání její veřejnému používání. Od té doby uplynulo maloučko let — naše poměry nevyvíjely se sice nějakým zvláštním rychlým tempem, nýbrž docela pomalu a přirozeně, přibývalo malířů i sbírek a pojednou — ale to nikoliv teprve letos — as čtvrtý rok co stálo Rudolfinum — cítila správa sbírek i pořadatelé výstav, že je tu těsno, že naše »malé poměry« přece nejsou tak malé, jak se býti zdají a konečně že mělo se vědět, že to, co není dnes, může býti zítra. A něco podobného zajisté že pozorovali i jiní, důležitější činitelé v této věci, ale prstem nikdo nehnul, aby se odpomohlo tomu, čím se spoléháním na »malé poměry« zhřešilo. S dovolením — opravuji tvrzení, že se nehnulo ani prstem: naopak musím konstatovati, že nyní každoročně v tuto dobu hýbe se celými třemi síněmi, v nichž umístěna stálá obrazárna, hýbe se i čítárnou (studovnou umělecko-průmyslového musea), aby získáno bylo místa pro výroční výstavu obrazů, jež se sem ze všech koutů světa sešly. A tak také letos: vyklizeno, co se vykliditi dalo, přijato, co se přijati dalo, vystavováno, kde se vůbec co pověsiti a postavit dalo a otevřen magacín 950ti děl v různé obory umění spadající, otevřena tak zvaná »Výstava rudolfínská«. Nesnadno nepsati satyru na tu výstavu — leč nám

je při pohledu na přečpané místnosti tak úzko, že se nám ani do trpkého smíchu nechce. Proto tedy pracoval ten který malíř s plným napjetím svých sil, aby vydobyl si uznání, jež mu projevono pověšením jeho obrazů do páté řady »pro nedostatek místa«, aby mohl svým obrazem klidně působiti na diváka v mačkanici rámu a rámečků, za křiku tónů a barev stejně utlačovaných a mačkaných obrázků sousedních! — Proto tedy tolik pochmurných tváří vystavovatelů, kteří pracovali jen »pro svůj obraz«, a proto sem tam veselejší úsměv těch, kteří pracovali »pro výstavu«. A půjde-li to s naší rudolfínskou výstavou takhle dále, naučí se i ostatní zdejší umělci pracovati »pro výstavu« anebo přestanou vystavovati vůbec; cizí budou snad posílati i potom, protože nemají ani potuchy, jak se u nás vystavuje v té době, kdy jinde se vystavuje jedno- a dvouřadově, s ponecháním tolik volného místa kol obrazu, mnoho-li ho který spotřebuje, kdy jinde povstávají secesse proti vážným společnostem, které se k takovému slušnému vystavování dosti brzo odhodlati nemohly anebo s dostatek přání vystavujících nerespektovaly. — Ale proč vzpomínáme, co jinde, u nás je zase všechno jinak, nežli kdekoli: jinde zkrátka pořádány výstavy pro umění a umělce, u nás naproti tomu se myslí, že umělci uměním sčým jsou povinni starati se o výstavy. A náhled ten nezvrátí se ani dnes, ani zítra, protože ho plně sdílí ochrancové musy domácí (jinak by sami o jiné vystavování se starali) a proto že všichni zdejší výtvarníci dohromady jednak nemají tolik citu pospolitosti, aby dovedli se proti hříšnému nakládání s pracemi svých méně šťastných druhů ozvati, jednak postrádají úplně energie, kterou by bylo možno ušetřiti starostí a práce jiným, kdyby sami o svoji výstavu postarati se chtěli.

Co za dlouhá léta se stalo, je jediné to, že umělci čeští odhodlali se v loni žádati na Krasoumné jednotě, aby české práce byly společně v hlavním sále vystavovány; Krasoumná jednota tomuto ostýchavému přání vyhověla loni i letos, což mezi skromnými budí ohromné potěšení ano i nadšení, že loni »vydobyte« místo »uhájeno« i pro letošek. Je to špatné uhájení místa, když mluvíti se má spíše o shovívavosti, které se dostalo, ne českým umělcům ale všem, jichž jmeno anebo činnost třeba i v nejmenší míře Čech se byla dotkla, vystavovati sice v nejlepší místnosti, ale při tom zápasiti o místo zrovna tak, jako zápasí se ve přízemku nebo v logii, zápasiti a pak shledati, že ku př. obrázkům stejné kvality s oním č. 94 ponechána řada první a proto ostatní že vzněsti se musily do sfér vyšších.

Aby takové případy se neopakovaly, měli bychom k jednotě i příští jury tuto prosbu: nechť přijímají se práce jen takové, které své dobré místo zasluhují a tyto nechť také dobře jsou vystaveny. Velké číslo vystavených obrazů imponuje snad různým smrtelníkům, ale neposlouží ani vybroušení vkusu navštěvovatelů, ani nepřispěje k ocenění děl těch »nesmrtelných«.

Neradi obracíme zraky své k Vídni, abychom tam hledali příkladů, ale protože víme, že rozhodující kruhy v Rudolfině nepohlížejí k ní tak nepříznivě, poukazujeme tentokráte na výstavu v Künstlerhause: tam 450 děl proti 950 u nás — jak jsme vysoko! — Tam slušná výstava, u nás magacín — jak jsme nízko!

(Příště dále.)

SOUTĚŽE UMĚLECKÉ.

Magistrát hlavního zemského města Lublaně vypisuje dvě soutěže: 1. Na získání skizz nové osmitřídni dívčí školy. Ceny stanovy se dvě, první 1000 korun, druhá 600 korun. Lhůta končí 1. srpem 1897. — 2. Na plány hasičského domu. Ceny stanovy se dvě, první 800 korun, druhá 600 korun. Lhůta stejná jako při prvním konkursu. Bližší podmínky obou konkurencí sdělí magistrát Lublaně.

Před časem povolen městskou radou dodateční náklad 2500 na vnitřní výzdobu přístavby městského musea, i projeveno při té příležitosti kterým s p. radním přání, aby práce zamyšlené svěřeny byly silám mladším s důvěrou, že případná konkurence malířská nezůstane za předchozí sochařskou. My doufali jsme totéž, ale jak se dovídáme marně. Komise, již svěřeny záležitosti této přístavby rozhodla upustiti od malířské výzdoby vnitřku, až na čtyry pole ve schodišti, jež ponechány malbám pohledů na Prahu, a nástrovní malbu ve hlavní síni. V ohledu na tuto požádání malíři Klusáček, Liebscher a Urban, aby svoje požadavky stanovili, za kterých by práce té se podjali, brzy na to vyzvaní přistoupili na návrh komise, týkající se užší konkurence za těchto podmínek: Konkuruující obdrží honoráře po 100 zl. za skizzu eventuelně za tuto a provedení úhrnně 1000 zl. — Nenapsali jsme tuto krátkou zprávu abychom ji pominuli bez poznámky. Podle toho co sděleno, bude se sice v městském museu malovati — ale jen tolik, aby se neřeklo, a aby alespoň něco z povolené částky 25000 k tomuto účeli se použilo; dále ze zamyšlené konkurence vidno, že malíři stojí daleko v nižší dietní třídě oproti sochařům. (Srovnej tuto malířskou užší konkurenci s onou sochařskou měst. musea se týkající, při níž jsme si dovolili ještě k určité konkurenci německé poukazovati, ano se nám zdálo, že se u nás příliš na umělcích šetrí!)

Obec pražská staví jednou za staletí budovu, při které se jedná o výzdobu malířskou, a ejhle té kavalířské štědrosti! — »Rozhodující kruhy« prý kumštu nepřejí, řekne se Vám, ale kdo ty rozhodující kruhy jsou, nedozvíte se jistě, a optá-li se po příčinách zmíněné kavalířské štědrosti k malířům někdo z řady naší, nedostane sice přímé odpovědi, ale za to tohoto ponaučení: »Milý kumstýři! — Ty jsi se minul s povoláním, neboť jsi měl býti apatykářem, který své zboží na kventlíky prodává. Hanba Ti, neboť mrzký groš, za kterým se pachtíš není to jediné, co Ti Tvá práce vynese«. (Vyňato z dopisu »rozhodujícího kruhu«). Nebo nevíš co je to sláva a uznání? — Jdi do sebe, mladý muži, mlč a buď vděčen za každou příležitost, jež se Ti k zkoušení Tvých sil podává, a budeš-li komponovati na plafón muse »Apotheosu slavné minulosti Prahy«, nezapomeň jí přidati atributy podporovatelky umění, nezapomeň — z vděčnosti — použití na obraze portréty svých tučných dobrodinců, kteří Tě skromnosti učili.

Při konkurenci na obálku »Volných Směrů« podáno celkem 15 návrhů. Jury sestávající z prof. V. Hynaise a F. Ženiška, pak K. L. Klusáčka jako zástupce spolku »Manes«, uznala práce se značkou »kruhu«, »Neznámý známý« a »Dívka

u pramene« za nejlepší: první pro dekorativní působivost, druhou pro obálkový ráz, třetí pro pojetí myšlenkové. Dále uznávány návrhy s hesly »Třetí čtvrtletí«, se třemi štítky, »Fin de siècle« — a » $\sqrt{I}$ « Hesla odpovídala pořadě těmto jmenům: K. Homoláč, A. Wiesner, K. Špillar, Kavánek a Preissig (dvě). Následkem posudku jury usnesla se členská schůze spolku »Manes« mimo vypsání prvé ceny uděliti ještě druhé dvě první ceny o stejných obnosech (100 korun za právo reprodukční) a pořadem návrhů těchto s vyžádanými změnami použití; ostatní návrhy mají s dovolením autorů ve sloupcích »Volných Směrů« uveřejněny býti, kterémužto usnesení redakce pro nedostatek místa v tomto čísle vyhověti nemohla. Stane se tak v čísle 8.

V konkurenci na plakát pro »Arbeits und Kraft-Maschinen Ausstellung in München« obdržel druhou cenu p. K. Šimůnek, žák zdejší akademie. Cena prvá přiřčena nebyla nikomu: místo ní uděleny tři ceny malé.

Fontána před Rudolfinem. I. V posledním čísle oznámili jsme výsledek konkursu na zřízení fontány. Mnoho povídá se o tom po Praze nepravd, jedno faktum však podati můžeme přesně. Městská rada žádala českou spořitelnu o urychlení a definitivní rozhodnutí v této pomalu již homerické záležitosti, a výsledek? Česká spořitelna nemůže dříve rozhodnouti, dokud návrhy neocení znalec její — prof. Dr. Neuwirth. — Konkurence u nás pomalu musí vymizeti, budeli se s umělci zacházeti tak, jak se to stále činí. A při této příležitosti nejenom konkurující, ale i juroři jsou uráženi. Slavná městská rada vyzve umělce o podání dobrozdání, pak teprve si vzpomene, že spořitelna také ve věci má slovo a dobrozdání umělců podá p. dru Neuwirthovi, aby toto schvaloval, po př. opravoval. Že něco podobného, neuvěřitelného u nás je vůbec možno, toho vinu nesou jen ty naše poměry umělecké, k nimž také jednou se vrátíme. — II. Mimo nadání dovídáme se v Novém Životě o neznámém nám projektu, počténém cenou první s heslem: »Voda tryskající do života věčného« Cenu udělil si neskromný autor sám za dílo, jež nazývá úchvatným nemajícím v Cechách (my pravíme v širém světě) soupeře, ostatní práce pak jako bezmyšlenkovité odsuzuje slovy: »Zbytečné nahotiny, ořelí vodníci, víly, hadi a želvy« — »všechny návrhy stojí způsobně na výši té naší plytké, mizerné, bezvýrazné doby. ale původní, smělá jiskra hlubokého genia nesrší ze žádného« — až na návrh výše zmíněný, profanující Krista úlohou, již mu autor uděluje. — Stavte podobné fontány nad zázračné prameny ve chrámech, ale netahejte vznešenou postavu svého Vykupitele na tržiště, aby tam ranami jeho protékati musila kalná, páchnoucí voda, jejíž pramenky jinde případněji používány bývají.

Jako Pilát do kreda přitaženo v témž referátě jmeno Bílkovo a jeho epištoly »Confiteoru umění« k fontáně před Rudolfinem — Časem až ze zajímavých těch epištol zřejmo bude, co autor vlastně říci chce dozvíme se snad z různých stran, co o nich naši výtvarníci myslí. —

Opravy: V kronice sloupec 275, řádka 8. má státi místo monografista — monogramista.

V referátě o výstavě Topičově má státi ve sloupci 287 na řádce 11 místo Francouz — Tyrol.

Listárna redakční.

Dopisy neodpovídáme. — Zásilek nedostatečně frankovaných nepřijímáme. — Rukopisů nevracíme.

„Č.“ na *Král. Vinohradech*. Jest pravda, že akademický malíř p. Karel V. Mašek koupil dům na Smíchově; jest jisto, že kupní cenu nevydělal prodejem obrazů, avšak jest také jisto, že peněz nenabyl ani krádeží, ani podvodem, ani loupežnou vraždou. Nejisto jest toliko, z jakých důvodů listy věnované veřejným otázkám otvírají ať žertem, ať doopravdy pro blahobyt českých umělců a soukromé jejich kapsy zvláštní rubriku, kde patrně bude obecnost upozorňována na to, který z umělců je již zazobaný tak, že nepotřebuje pozornosti veřejnosti. Možná, že se v rubrice té svým časem i o jiných matadorech tužky, péra a dláta sochařského dočteme, že dopustili se podobných hříchů: — přijde patrně na jevo, že také pánové Bendl a Schlaffer jsou majiteli domů, že nejen pánové Schnirch, Sucharda a Koula jsou domácími pány — ale že i skromný pan Emil Holárek je majitelem usedlosti v Lounech, že chudý spolek „Manes“ má mezi členy několik majitelů bicyklů, že mistr Aleš koupil nedávno své dceři piano, a že mladý hudební skladatel Fr. Picka má ve spořitelně 100 zl., ze kterých chce 13 zl. věnovati na zakoupení fotografického aparátu. — *Konec*. — *Svat. Smiřický*. — *o* (Tvrdín. atd.). — Neuveřejníme. — *O. C.* — *R. B.* (Večer.) — *Marian*. — Pokračujte. — *Slavné jaro*: Díky. — *— olý*. Nejlepší je „Chopin“; pokračujte. — *J. H.* Některé uveřejníme a prosíme o další. *L.* Uveřejníme — *Jar. Or.* Otiskneme „Touhu“. *Mina*. Forma dosti vyspělá, ale přece nestačuje na Vaše intimní a jednoduchá themata. Nemohl byste zkusit něco dějově bohatšího? — *Jan. Op.* Díky. Snad v příštím čísle. — *Nel.* Něco vybereme. Pečujte víc o formu. — *Ant. B.* Otiskneme „Píseň v duši.“ — *J. M. v M. B.* „Vrak“ dle možnosti umístíme. — *Fr. J. M.* (Vějíř atd.). Dosud slabé. Některé delších příspěvků v próse nebylo možno dosud pročísti a prosíme pány autory o shovívání. —

Spisy redakci zaslané.

Josef Holý: **Památník a skokády**. Sbíрка veršovaných střepů. V Praze, nákl. vlastním. Cena neudána.

Z poslední doby je to zajisté jediná kniha veršů vskutku originálních, sympatická silou, odvahou a též průvodními slovy autorovými. Jednotvárná forma, nevyvinutý dosud takt umělecký a velký počet básní slabých nemohou tu přece zatlačit původnost myšlenky a ušlechtilost citu, zejména v druhé polovici sbírky vynikající. —

Jaroslav Kvapil: **Padající hvězdy**. Nakladatel J. Otto, II. vydání, cena 60 kr.

Prvé vydání této sbírky vyvolalo svého času svou nezvyklostí rozhořčení, posměch, nepochopení. Dnes pohlížíme na básně ty jako na první voj vítězných proudů nejmodernějších — a těžko nalezneme v řadách sbírek novějších knihu, která by uměleckou dokonalostí formy a delikatním traktováním citů vyrovnala se „Padajícím hvězdám“. Práli bychom, aby i na „Růžový keř“ téhož autora bylo upozorněno novým vydáním. —

Jos. Jan Svátek: **Kytice paprsků**. V Praze, v komisi Bursíka a Kohouta. — Cena 90 kr. —

Jest to patrně kytice oněch paprsků, jež různými náladami osvětlují nám momenty zejména ze života „cremu“ společnosti, v jehož nehluboké, ale svérázné psychologii autor dobře a od ostatních našich spisovatelů, kteří prostředím tím se zabývají, odlišně se vyzná. Nejvíce se nám zamlouvají „Moře“, „Růže“ a „Valčík“, pak „Klavír“, „I Pagliacci“ a „Stín“. Uměleckému rázu knihy snad neuškodíme, řekneme-li, že slohem i úpravou je asi určena probouzení trochu vážnějšího přemítání v obyvatelkách bohatých boudoirů.

Frant. Kvapil: **Zpěvy knížecí**. Řada I. a II. Druhé vydání. Nákladem J. Otty. Cena 1 zl. 20 kr.

Ke druhému vydání pomohla těmto pracím staršího data zajisté potřeba o básni epických. Po záplavách lyriky, opanovavší pole veršů, přemahající pod ochranou psychologie již i román a měnicí novellu v náladovou studii, je milým oddechem tato kniha, které pak rádi promijíme prokmitávající nedostatky stáří, malé násilnosti, jichž časem forma vyžadovala a burcujeme fantasií, aby nám doplnila barvitost bohatýrských zpěvů. —

De Vlaamse School. Red. Pol de Mont. Antverpy. Roč. I. seš. 1.—3. Časopis věnovaný literatuře a umění výtvarnému. Přináší články v řeči flamské, francouzské a německé. Část obrazová není bohatá; rubrika drobných zpráv přináší velmi mnoho referátů. Úprava je velmi vkusná.

Das Magazin für Literatur. Vychází týdně, v Berlíně. Vyd. Otto Neumann-Hofer.

Sofokles: **Elektra**, tragédie, přel. Jos. Král. Nákl. J. Otty. Cena 50 kr. (Sborník světové poesie sv. 50.)

Dr. Karel Chytil: **O dosavadním a příštím působení umělecko-průmyslového musea**. Nákl. J. Otty. Cena 30 kr.

Jos. Durdík: **O významu filosofie Descartesovy**. Nákl. J. Otty. Cena 20 kr. (Sbírka přednášek a rozprav, serie IV. sv. 7.)

Salon odmítnutých. Vychází měsíčně každý třetí čtvrtek v Praze. Red. Miroslav Starý. Roční předplatné 1 zl. 80 kr. Sešit 1. a 2. Pyšný název listu není dosud obsahem odůvodněn; odmítnutí zasluhovala by snad nevkusná obálka. Jinak ve všem patrna snaha napodobiti „Moderní revue“.

Karel Jans: **Básně**. V Praze, nákladem Emila Kořána. Cena neudána.

Břetislav Jedlička-Brodský: **Kus mládí**. Verše. Nákladem vlastním, v Praze. —

Věstník Sokolský. List Svazu Českoslovanského Sokolstva. Red. Rud. Bílek. Vychází třikrát měsíčně, roční předplatné 1 zl. — Cena neudána.

Plzeňský věstník. Neodvislý politický list svobodomyšlný. Red. Václav Hrachovec. Vychází dvakrát týdně. Roční předplatné 4 zl. 80 kr.

Počínajíc druhé pololetí »Volných Směrů« domníváme se, že s dobrým svědomím můžeme odvolat se na splnění slov v prvním sešitě na tomto místě otištěných: že ráz a snaha »Volných Směrů« samy vysvitnou během času a domýšlíme se, že — ač za půl roku nedá se mnoho vykonat — přece cíl listu našeho vyvinul a vyjasnil se za krátkou tu dobu dosti výrazně, i přes předsudky a podezření, kterými byl uvítán. Nepochopitelným způsobem ujalo se všude přesvědčení, že »Volné Směry« mají býti listem rázu mnichovské »Jugend«, podkládány nám snahy konkurenční a vydavatelé — ač plným zněním v listě označení nazváni »zakuklenými ochotníky«; umělci, jichž křestní list jest staršího data, podezřívali nás z nepřátelství a zneuznávání, z mladých pak jedněm bylo nepochopitelné, že list není dostatečně uzavřeným a stranickým, kdežto druhí vyčítali, že založil si jej »Manes« či jen několik jeho členů pro sebe.

Dnes poukazujeme na řadu autorů, ve »Volných Směrech« zastoupených, na jména nová, která s mnohoslibnými nadějemi tu debutují, na množství veskrze nových reprodukcí prací pouze původních, na hojnost zpráv, každým číslem pod rukama se množících, kterým — rozmnoženým zprávami z ciziny — bude vždy více místa poskytováno, ač již nyní v našich malých poměrech poskytujeme jim místa nepoměrně více, než kdekoli jinde; upozorňujeme na úpravu čísel při zvláštních příležitostech (Úprkova výstava, soutěž na fontány) a z toho, doufáme, jasně vysvítá, jakým směrem list náš dále se bude vyvíjeti. Potom snad již nenapadne nikomu, srovnávati »Volné Směry« s časopisem, který prvními čísly vzbudil svého času rozruch a klesl pak pod úroveň prostředních listů humoristických; vyhyne snad i domněnka, že — budiž nám dovoleno tak říci — »odborný« list umělecký, přinášeje

»obrázky«, jest nevyhnutelně konkurentem ilustrovaných listů rodinných, kterým umění může býti pouze jediným z četných bodů programu, které nutně musejí přinášeti věci časové a kterým část obrazová při veškeré péči jest přece jen výzdobou listu; které jednak seznamovati musejí také s cizími obrazy a jednak z ohledů na velké výlohy s obsáhlostí programu spojené nuceny jsou opatřovati si lacinější, nepůvodní clichés. Snad i starší kolegové nahlédnou, že spíše vždycky mladí toho potřebují, aby s prominutím některých nedostatků uveřejněním bylo jim dopomoženo k úspěchu a na tu cestu, po které pevnou nohou již stoupají ti starší a konečně snad všichni rozpomenou se na naději, rovněž v prvním sešitě na prvním místě právě na tomto místě vyslovenou: že každý umělec dobré vůle rád spojí se se snahami »Volných Směrů«. Kdož jsi bratrem v umění, přijď a budeš vítán upřímně. Prositi ovšem neumíme a jsou-li Ti osobní zájmy světějšími — budiž Ti přáno štěstí na Tvé cestě samostatné. Snad by list náš jak u obecnstva, tak u umělců větší obliby získal a hledanějším byl, kdyby také on — jako jiné listy — pro potěšení veškerého, hlavně kavárenského čtenářstva přinášel zlomyslné kritiky, pikantní klepy, rvavé polemiky a hlavně několik osob si vybral, které by k radosti jich dobrých přátel úsilovně články pronásledoval — avšak v pošetilé důvěře dosud se domníváme, že na toto pole nebudeme nuceni sestoupiti, že naše práce ve směru dosavadním také dojde uznání — a po třetí dovoláváme se slov z prvního čísla: že hlavním účelem je nám práce pozitivní.

Dnes jsou poměry »Volných Směrů« utvářeny tak, že s důvěrou můžeme hleděti vstříci jich budoucnosti, zejména bude-li jim zachována nezměnná přízeň spolupracovníků i obecnstva.

Aby pak sympatie tato vzrostla, bude vždy snahou vydavatelstva.

Z cizích časopisů velmi sympaticky pozdravili »Volné Směry« pařížská »La Plume« a antwerpská »De Vlaamse School«. V první posuzuje William Ritter »Volné Směry« po krátkém úvodu a pochvalné zmínce o textu následovně:

»... Není to nic komediantsky bujného, jako Mnichovská »Jugend«, aniž obsahují pouze nejnovější proudy a novinky, jako »Plume« nebo »Courrier Francais«; všechno vyniká korektností kresby, ve které znáti ještě záky sotva vyšlé ze škol Hynaisovy, Pirnerovy a Myslbekovy. Na deskách jest krásný akt, prorážející si cestu trnitými růžemi, kreslený snad příliš přísně panem Wiesnerem; dále velmi koncentrovaná a intimní velká historická skizza slovanská od p. Holárka a velmi dobrá perokresba od p. Švabinského — je vidět, že je daleko od této chvályhodné zdržlivosti k naší bezuzdné nevázanosti. Ale počkejme na pokračování. Jsou to jen počátky emancipace.«

»De Vlaamse School« — (které, jak patrně z referátu o Alšovi, v čísle uveřejněného — jsou české poměry trochu španělskou vesnicí, nebo aspoň — přízně se upřímně — tak málo známy, jako nám poměry flámské), citující úsudek Ritterův o textu, píše o prvních třech sešitech po obvyklém úvodu takto:

»... Kresby jsou výborné. Ještě sem tam něco málo akademie, avšak celkem dílo velmi vážné práce, pěkně provedené a svědčící o velmi vysokém ušlechtilém pojetí cíle dnešních umělců. (Následuje vyjmenování jednotlivých autorů.) Většinou mladí mužové — žádný div tedy, že jsou ještě docela pod vlivem maďarských (sic!), francouzských neb německých mistrů... Vydání je velmi pěkně pořízeno, kresby jsou výborně tištěny.«